

Агар дар ҷаҳон набвад омӯзгор,
Шавад тира аз бехира дар рӯзгор.

ҲАФТАНОМА АЗ 20-УМИ ИЮЛИ СОЛИ 1932 НАШР МЕШАВАД

№19 (12400)
11 май
соли 2023

ОМУЗГОР

НАШРИЯИ ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН www.omuzgor-gazeta.tj

СИЁСАТ

Ҳамкориҳои Тоҷикистону Қазоқистон рушд меёбанд

3-4 май сафари давлатии Асосгузори сулху ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарем Эмомали Раҳмон дар Ҷумҳурии Қазоқистон ҷараён ёфт.

Пас аз анҷоми мулокоту музокироти сатҳи олии Тоҷикистону Қазоқистондар ҳузур ва бо иштироқи Асосгузори сулху ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарем Эмомали Раҳмон ва Президенти Ҷумҳурии Қазоқистон, муҳтарем Қосим-Жомарт Токаев маҷросими имзои санадҳои нави ҳамкорӣ баргузор шуд.

Сарони давлатҳо ба Эъломия дар бораи ҳамкории ҳампаймонӣ байни Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Қазоқистон имзо гузоштанд.

Дар ҳузури сарони давлатҳо 8 санади нави ҳамкорӣ ба имзо расид:

- Ёддошти тафоҳуми ҳамкорӣ миёни Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Инститuti тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Қазоқистон;

- Протокол байни Хадамоти гумруки назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва

Вазорати молияи Ҷумҳурии Қазоқистон дар бораи ташкили мубодилаи иттилоти пешакӣ оид ба молҳо ва воситаҳои нақлиёт байни Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Қазоқистон интиқолшаванд;

- Ёддошти тафоҳум дар бораи баркарор карданӣ муносабатҳои бародарشاҳрӣ байни шаҳрҳои Ҳуҷанди Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Туркistonи Ҷумҳурии Қазоқистон;

- Харитаи роҳ байни Кумитаи рушди сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Кумитаи саноати сайёҳӣ ва варзиши Ҷумҳурии Қазоқистон;

- Харитаи роҳ оид ба гусӣ таҳсилоти ҳамкорӣ дар соҳаи қишоварзӣ байни Вазорати қишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати қишоварзии Ҷумҳурии Қазоқистон барои солҳои 2023 – 2025;

- Накшай ҳамкории мутақобила байни Вазорати саноат ва технологияҳои нави Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати саноат ва рушди инфрасоҳтори Ҷумҳурии Қазоқистон дар соҳаи саноат ва инноватсия барои солҳои 2023 – 2024;

- Ёддошти тафоҳум байни Агентии содироти назди Ҳукумати Ҷумҳурии

Тоҷикистон ва Вазорати савдо ва ҳамгириони Ҷумҳурии Қазоқистон;

- Барномаи ҳамкорӣ байни Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Қазоқистон барои солҳои 2023 – 2025.

Ҳамин тавр, дар маҷмуъ, дар доираи сафари давлатии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарем Эмомали Раҳмон ба Ҷумҳурии Қазоқистон аз ҷониби вазорату идораҳо 20 санади нави ҳамкорӣ ба имзо расид.

Баъди анҷоми маросими имзои санадҳои нави ҳамкорӣ Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарем Эмомали Раҳмон ва Президенти Ҷумҳурии Қазоқистон, муҳтарем Қосим-Жомарт Токаев ба доираи васеи хабарнигорон нишасти матбуотӣ ороста, натиҷаҳои мулокоту музокироти сатҳи олиро барои таҳқиму густариш ва идомаи муносабатҳои дӯстии ҳамкорӣ неку назаррас арзёбӣ карданд.

Баъди анҷоми маросими имзои санадҳои нави ҳамкорӣ Президенти Ҷумҳурии Қазоқистон, муҳтарем Қосим-Жомарт Токаев ба доираи васеи хабарнигорон нишасти матбуотӣ ороста, натиҷаҳои мулокоту музокироти сатҳи олиро барои таҳқиму густариш ва идомаи муносабатҳои дӯстии ҳамкорӣ неку назаррас арзёбӣ карданд.

КАЛОМИ ПЕШВО

Корномаҳои бузургу фаромӯшнопазир

Паёми шодбошии Асосгузори сулху ваҳдати миллӣ - Пешвои милллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарем Эмомали Раҳмон ба ифтиҳори 78-умин солгарди Ғалаба бар фашизм

шахри Душанбе, 8-уми май соли 2023

Ҳамватанони азиз!

Муҳтарем собиқадорони ҷанг мехнат!

Нуҳуми май мardumi кишвари мо дар радифи дигар ҳалқҳои сулҳдустӣ сайёра яке аз санаҳои таъриҳӣ – Рӯзи ғалаба бар фашизмро таҷvил мекунанд.

Ба ин муносабат, пеш аз ҳама, иштирокчиёни ҷанг ва ҳамаи онҳоеро, ки дар ақибгоҳ барои ба даст овардани пирӯзӣ бар фашизм саҳм гузаштаанд, инчунин, мardumi ватандусту сулҳоҳи Тоҷикистонро самимона табрик мегуям.

Ҷангӣ дуоми ҷаҳон барои сокинони сайёра, аз ҷумла мardumi Тоҷикистон яке аз давраҳои фочиабтарини асри гузашта ба ҳисоб меравад.

Дар он давраҳои сангину душвор зиёда аз 300 ҳазор нафар фарзандони мardumi табиатан ватандусту ва кавиордани тоҷик, яъне 20 фоизи аҳолии Тоҷикистон, ки дар он рӯзҳо ҳамагӣ якуним миллион нафар буд, ба ҷанг сафарбар гардида, аз ин шумора кариб 100 ҳазор нафари онҳо дар муҳорибаҳои хунин ҷониҳа худро аз даст доданд.

Дар баробари ҷангварон, ки дар майдони ҷанг бар зидди фашизм карор доштанд, ҳар як сокини Тоҷикистон – қалонсолон ва занону наврасон дар ақибгоҳ шабонарӯз заҳмат мекашиданд ва дар таъмини афсарону сарбозон бо маводи гизой, сару либос ва дигар лавозимоти зарурӣ саҳми арзишманди худро мегузоштанд.

Ҳукумати Тоҷикистон аз оғози даврони соҳибистиклолӣ ба масъалаи ҳамкорӣ дар ҳаққи собиқадорони ҷанг, маъюбон ва оилаҳои иштирокчиёни ҷанг эътибори ҷиддӣ зоҳир карда, ин иқдомро то имрӯз идома дода истодааст.

Оқибатҳои бисёр талҳу фочиабори Ҷангӣ дуоми ҷаҳон ба аҳли башар ҳамеша ҳуҷдор медиҳанд, ки пойдории сулху субот ва рӯзгори орому осуда, ҳамкорӣ ва равобити созандай ҳалқу давлатҳо неъмати бебаҳои зиндагӣ баарои ҳар як инсон мебошад.

Махсусан, дар шароити имрӯза ва вазъи бисёр ноорому пеҷидай ҷаҳони мусоир, ки мardumi сайёра тоҳадду ҳатарҳои нав, аз қабили терроризму ифротгарӣ ва дигар зуҳороти ҳатарноку номатлуб, инчунин, яроқнокшавии бошито ба оғози давраи нави «ҷангӣ сард» ба таври ҷиддӣ ба ташвиш овардаанд, густарши ҳар чи бештари сулху дӯстӣ ва ҳамгириуви ҳамкорӣ дар байни давлатҳо ва ҳалқҳо аҳаммияти торафт бештар пайдо мекунад.

Мардumi Тоҷикистон, ки дар тӯли асри гузашта бори дуом ба давраи вазнину ҳалокатбор гирифтгар бардида, дар натиҷаи ҷангӣ таҳмилӣ шаҳрвандӣ бештар аз давраи Ҷангӣ дуоми ҷаҳон – зиёда аз 150 ҳазор нафар фарзандони худро аз даст доданд, оқибатҳои вазнини аъмоли ҳаробиовари нерӯҳои экстремистиу террористӣ ва пайомадҳои фочиабори ин зуҳороти нангиро ҳаргиз фаромӯш намекунанд.

Маҳз ба ҳамин хотир, мо ҳамеша ҷонибдири сулху оромӣ ва бо роҳҳои осоишта, яъне тавассути музокирот ба истифодаи василаҳои дипломатӣ ҳаллу фасл гардидаҳама гуна мухолифату низоҳо ҳастем.

Сабакҳои талҳи Ҷангӣ дуоми ҷаҳон ва ҷангӣ таҳмилӣ шаҳрвандии солҳои навадуми асри гузашта ҳар яки моро ҳуҷдор медиҳанд, ки барои ҳифзи сулҳи пойдор, суботу оромӣ ва зиндагии осудаи шаҳрвандони мамлакат ҳамеша ҳуҷшӯр омода бошад.

Дар ин раванд, мо бо ифтиҳори эътиmod иброз медорем, ки Қувваҳои Мусаллаҳи Тоҷикистони озоду соҳибистиклол бо истифода аз сабаку корномаҳои гузаштагони некноми хеш ба хотиро ҳимояи марзу буми қишинвар ба таъмини зиндагии орому осоиштаи сокинони он содиконаву ҷавонмардона хизмат карда истодаанд.

МО бояд таҷриби зиндагӣ ва роҳи пурифтиҳори тайкардаи падаронро омӯзем, идома бахшем, ба наврасону ҷавонон аҳаммияти сулху оромӣ, суботи сиёсӣ ва ваҳдати миллиро фахмонем, онҳоро дар рӯхиян ватандустиву ватанпарастӣ ва ҳисси баланди милли тарбия намоем, иқтидори мудофиавии Ватани азизамонро таҳқим бахшем, ба хотиро рушди иқтисодиву иҷтимоӣ давлатамон саъю талоши худро дареф надорем ва нуғузу обруй Тоҷикистони соҳибихтиёрамонро боз ҳам баланд бардорем.

Бори дигар ҳамаи собиқадорони муҳтареми ҷанг мехнат ва шарифи Тоҷикистонро ба ифтиҳори Рӯзи ғалаба самимона табрик гуфта, ба ҳар як сокини қишинвар саломатӣ, хонан обод ва ба Ватани маҳбубамон сулху осоиш ва ваҳдату амнияти пойдор орзу менамоям.

Рӯзи ғалаба муборак бошад, ҳамватанони азиз!

President.tj

Почтai электронни «Омӯзгор»: n.omuzgor@maorif.tj

Телефон барои тамос: 227-81-55

ХАМКОРИ

4-уми май соли ҷорӣ вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Раҳим Саидзода дар ҳошияни Форуми солони Шурои иқтисодию иҷтимоӣ оид ба илм, технология ва фановарӣ барои расидан ба Ҳадафҳои рушди устувор бо Президенти Шурои иқтисодию иҷтимоии Созмони Милали Муттаҳид (ECOSOC), хонум Лачезара Стоева мулоқот анҷом дод.

Зимни мулоқот вазири маориф ба хонум Лачезара Стоева ҷиҳати ташкил намудани чунин форуми сатҳи байналмилалӣ ва таваҷҷӯҳи хоса ба илму маориф арзи сипос намуда, кайд кард, ки ҷорабии мазкур имкон фароҳам меорад, ки бисёре аз масъалаҳои глобалиӣ, аз ҷумла, дар соҳаҳои маориф, илм, технология ва фановарӣ дар доираи шаҳсони воломақом аз қишиварҳои гуногуни дунё баррасӣ гардида, дар сӯҳадаҳои болозикр мусоидат

намояд.

Ҳамзамон, ҷорабии мазкур барои қишиварҳои рӯ ба тараққӣ имкон фароҳам меорад, ки бо ҳамтоҷи хорҷии худ табодули таҷриба намуда, ҳамкориро бо шарқони рушд ва қишиварҳои мутаракқии дунё дар сатҳи зарурӣ ба роҳ монанд.

Ҳонум Лачезара Стоева дар навбати худ иқдомҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, маҳсусан, иқдомҳои Асосгузори сулҳу вахдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомали Рахмонро ҷиҳати пешниҳодҳои мухим дар самти

буд.

Ҳамчунин, хонум Лачезара Стоева қайд кард, ки иштироқи вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин форум аз он шаҳодат медиҳад, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ин соҳа таваҷҷӯҳи хоса дорад.

Дар охир Раҳим Саидзода иброз намуд, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон солҳои охир ҷиҳати баланд бардоштани сифтаи таҳсил дар ҳама зинаҳои таҳсилот корҳои зиёдеро анҷом дода истодаст. Вазири маориф ва илм пешниҳод кард, ки Тоҷикистон таҷрибай гузаронидани форумҳои сатҳи байналмилалиро

Мулоқоти вазири маориф ва илм бо Президенти Шурои иқтисодӣ ва иҷтимоии СММ (ECOSOC)

рушди устувор, аз ҷумла, пешниҳоди охирини Ҷумҳурии Тоҷикистонро оид ба ҳифзи пиряҳо боиси саҳмгузорӣ дар расидан ба Ҳадафҳои рушди устувор арзбӣ карда, иброз

намуд, ки ҳадафи мо аз гузаронидани ин форум ҷалби бештарӣ сармояз дигар соҳаҳои саҳмгузорӣ дар ҷаҳони ҷаҳонӣ мебошад, зеро пандемияи COVID-19 нишон дод, ки бидуни таҷрибии маориф, илм ва технология

хеч қишиваре наметавонад рушд кунад. Ихтироқ карданӣ ваксина бар зидди COVID-19, ташкил дар гузаронидани ҳама гуна ҷорабии муборизаҳои ҷаҳонӣ дар давраи пандемияи тарики онлайнӣ натиҷаи пешрафти илму технология

дорад ва мо омода ҳастем форуми байналмилалиро оид ба рушди фанҳои дакқӣ, риёзӣ ва табӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон баргузор намоем.

ЧАЛАСА

3-уми май соли ҷорӣ дар маҷлисгоҳи Вазорати маориф ва илм таҳти раёсати муовини якуми вазири маориф ва илм Ҷамshed Ҷӯразода ҷаласа оид ба баррасии амалий шуда ни. «Стратегияи миллӣ рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030» баргузор гардида, ки дар он муовини вазири маориф ва илм Зиёдullo Абдулзода, сардорони раёсат, шӯбба, баҳши дастгоҳи марказӣ ва роҳбарони муассисаҳои тобеъ иштирок намуданд.

Ҷамишед Ҷӯразода дар ҷоғози ҷаласа зикр намуд, ки мақсади асосӣ ва дарозмуҳлати «Стратегияи миллӣ рушди маорifi Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030» бунёди низоми самаранаки маорif ast, ки имконияти фарорӣ ва баробарро барои инкишофи кобилият, рушди зехнӣ, таъмини шугӯн ва беҳтар намудани некуаҳволии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон мухъя месозад. Стратегияи дарозмуҳлати соҳаи маорif ба бартарии

Баррасии санади мӯҳим

инкишофи иҷтимоию иқтисodии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар «Стратегияи миллӣ рушди маорifi Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030» инъикос

ёфтаанд, така ҷарда, ба мақсад ва вазифаҳои Ҳадафҳои рушди устувор барои солҳои 2015-2030» иштирок намуданд.

Дар ҷаласа бандҳои стратегияи мазкур мавриди баррасӣ ҷарорӣ гирифтанд ва масъулии ҷиҳати амалишавии қисмиҳои даҳлори «Стратегияи миллӣ рушди маорifi Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030» дар соли 2023 ҳисобот

пешниҳод намуданд.

Дар охир муовини якуми вазири маорif ва ilm дар доираи daстуру sупоришиҳои Aсосгузори сулҳu вахдати миллӣ - Peshvoi

millat, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомали Рахмон ба масъулии доирӣ ба беҳтар намудани фаъолияти муассисаҳои таҳсилоти ибтидой, миёнā ва олии қасбӣ, иҷроӣ ҳатмию саривактии стратегия, барнома, концепсия, фармоишҳои вазiri maorif ва ilm va chande digar daстuру sупорiшиҳoи muassisaҳoи tаъlimi.

4-уми май соли ҷорӣ бо ташабbusi Marказi ҷumҳuriyavii muassisaҳoи tаҳsiloti ilovagasi Vazorati maorif va ilmi Ҷumҳuриi Toҷikiстon dar shaxri Xisor davri minтақавiи oзmuни ҷumҳuriyavii «Shоҳnomahon» dar baiни xonandagoni muassisaҳoи tаҳsiloti miёna umumi barгузор гарdiid. Dar oзmuни 53 nafar xonandai

porchaҳo az kismatҳoи «Shоҳnom»; - daraki maъnii porchaҳo az ezdnamuda va sharxu tavzeҳi baixti alohi, lugatdoni;

- tasviri rasmi behtarin az ruyi kornomahoи kaҳramononi «Shоҳnom»;

- namoishi sahnacha az ruyi

Даври минтақавии озмуни баргузор шуд

muassisaҳoи tаъlimi шахru noҳiҳoи Xisor, Tursunzoda, Varzob, Rӯdak, Vaҳdat, Rogun va Fайzobod iшtirok namudan.

Иштирокдорон az ruyi chor nomination:

- kiroati ifordanou tаъsirbaҳshi

dostonҳoи «Shоҳnom» donishu malakaи hudo sanjidand.

Marказi matbuoti Vazorati maorif va ilmi Ҷumҳuриi Toҷikiстon

СЕМИНАР - МАШВАРАТ

Тибқи daстuру sупорiшиҳoи vазiri maorif va ilmi Ҷumҳuriy Toҷikiстon давоми ҳаfta bo ibtikori Marказi taҳxia, нашр va muomiloti kitobҳoи darsӣ, ilmiy metodii Vazorati maorif va ilm bo kitobdoroni muassisaҳoи tаҳsiloti umumi noҳiҳoи шахri Dushanbe va шахru noҳiҳoи mintaqai Boҳtari viloyati Xatlon seminarii mashvarati barguzor gardiid.

Дар ин семинар-машваратҳо ҷоҳи роҳбарият ва кормандони Marказi taҳxia, нашр va muomiloti kitobҳoи darsӣ, ilmiy metodii Vazorati maorif va ilmi Ҷumҳuriy Toҷikiстon масъалаҳои тарzi дуруst peshniҳod намудани dарҳost ба kitobҳoи darsӣ, tagiroti ба ҳuchchati meъeri «Tartibi ba ichora dardoni kitobҳoи darsӣ va mablagҳoи

Дастрасӣ ба адабиёти таъlimi va badei

taҳsiloti umumi Vazorati maorif va ilmi Ҷumҳuriy Tocikiston tasmin giriftaast, ki teъyidi nashri kitobҳoи darsiro ziёdtar ba naқsha giraft. Masalan, agar dar soli 2022 muvoifi «Naқsha durnamoi chonkha darsӣ baroи muassisaҳoи tаҳsiloti umumi Ҷumҳuriy Tocikiston dar soli 2023» nashri 82 nomgӯy kitobi darsӣ ba teъyidi 4 млн 167 haзor nusxa ba dar nazar doشت shudaast.

Дар ин семинар-машварatҳo ҷoҳi rоҳbarияt va

babastona ba masъalaҳoи barrasishuda

miёni xozirin mubodila afor surat

girifta, ҷiҳati ба tanzim oварdani faъoliyati tаъlimoti muassisaҳoи tаъlimi bo kitobҳoи darsӣ, inchunin, to 30-umoni ionuni soli ҷorӣ peshniҳod namudani hisbot oид ба kitobҳoи darsii az soli 2001 to 2022 dar kitobhonaҳoи muassisaҳoи tаҳsiloti umumi mavjud буда, zeri nazorati chidдar karor dodani ravandi ba dars de kitob hozir shudani xonandagoni dar muassisaҳoи tаъlimi, peshniҳod namudani omori daққi xangomi tаҳxia namudani malumotnomi oид ба ҳixtiҷotu kitobҳoи darsӣ va peshgiriҳo kolatxon korrupsiyon dar samti chomvovarii mablagi ichora kitobҳoи darsӣ, peshgiri va manbi istifodai adabiёti tаъlimivu badei, ki be izozati rasmi Vazorati maorif va ilm ba muassisaҳoи tаъlimi peshniҳod moshavand, daстuру sупорiшиҳoи muashxas doша шуд.

Dar давоми ҳafta oynada barguzorii chunin seminarii-mashvaratҳo dar viloyati Sugh niz dar nazar doشت shudaast.

Marказi taҳxia, нашr va muomiloti kitobҳoи darsӣ, ilmiy metodii Vazorati maorif va ilmi Ҷumҳuriy Toҷikiстon

ФАРМОИШИ

вазари маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон

аз 28. 04 соли 2023
№521, шаҳри Душанбе

**Дар бораи мониторинги ҳолати риоя ва ичрои Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон
«Дар бораи низоми огоҳонӣ ва пешгирии ҳуқуқвайронкунии ноболигон» дар фаъолияти
субъектҳои низоми огоҳонӣ ва пешгирии ҳуқуқвайронкунии ноболигон дар давраи солҳои 2021-
2022 ва таҳлили вазъи содиркуни ҳуқуқвайронкунҳо аз ҷониби таълимгирандагон, сабабу
шароитҳои ба онҳо мусоидаткунанда**

Бо мақсади ичрои банди 10-и Нақшай кори Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи кӯдак барои соли 2023 мутобики моддаи 9 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми огоҳонӣ ва пешгирии ҳуқуқвайронкунии ноболигон» ва банди 11 Низомномаи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 марта соли 2014, №145 тасдиқ шудааст, ФАРМОИШ МЕДИҲАМ:

1. Саволномаи мониторинги ҳолати риоя ва ичрои Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон

«Дар бораи низоми огоҳонӣ ва пешгирии ҳуқуқвайронкунии ноболигон» дар фаъолияти субъектҳои низоми огоҳонӣ ва пешгирии ҳуқуқвайронкунии ноболигон дар давраи солҳои 2021-2022 ва таҳлили вазъи содиркуни ҳуқуқвайронкунҳо аз ҷониби таълимгирандагон, сабабу шароитҳои ба онҳо мусоидаткунанда тасдиқ карда шавад (замима мегардад).

2. Сарраёсати маорифи шаҳри Душанбе, раёсатҳои маорифи Вилояти Муҳтори Қўхистони Бадаҳшон, вилоятҳои Суғду Ҳатлон, раёсату шӯбҳаҳои маорифи шаҳру ноҳияҳои тобеи

ҷумҳурӣ, муассисаҳои мақоми ҷумҳуриявидошта, роҳбарони муассисаҳои таълимии таҳсилоти ибтидой ва миёнаи касбӣ уҳдадор карда шаванд, ки тибқи саволномаи мазкур мониторинги ҳолати риоя ва ичрои Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми огоҳонӣ ва пешгирии ҳуқуқвайронкунии ноболигон»-ро то 27 майи соли 2023 дар муассисаҳои таълимии томактабӣ, миёнаи касбӣ санчиш гузаронида, аз натиҷааш ба Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон маълумот пешниҳод намоянд.

3. Раёсати хифзи ҳуқуқи

кӯдак (Ч.Бобоҷон) уҳдадор карда шавад, ки рафти ичрои фармоиши мазкурро назорат ва таъмин намуда, аз ҳисоби кормандони дастгоҳи марказии вазорат гурӯҳи кӯдак таъсис дода, рӯзҳои аз 12 то 22 июня соли 2023 дар муассисаҳои таълимии томактабӣ, миёнаи умумӣ, ибтидой ва миёнаи касбӣ баргузор намуда, аз натиҷааш ба Прокуратураи генерали Ҷумҳурии Тоҷикистон маълумот пешниҳод намояд.

4. Сармуҳаррири нашрияи рӯзномаи «Омӯзгор» (Д.Курбонзода) уҳдадор карда шавад, ки фармоиши мазкурро

дар рӯзномаи «Омӯзгор» ба табъ расонад.

5. Назорати ичрои фармоиши мазкур ба зиммаи мувини вазари маориф ва илм Зиёдулло Абдулзода гузошта шавад.

Асос: Банди 10-и Нақшай кори Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи кӯдак аз 27 январи соли 2023, №4/32-1 ва фармоиши вазари маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 13 февраля соли 2023, №159.

Вазир Раҳим САИДЗОДА

Саволномаи

мониторинги ҳолати риоя ва ичрои Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми огоҳонӣ ва пешгирии ҳуқуқвайронкунии ноболигон» дар фаъолияти субъектҳои низоми огоҳонӣ ва пешгирии ҳуқуқвайронкунии ноболигон дар давраи солҳои 2021-2022 ва таҳлили вазъи содиркуни ҳуқуқвайронкунҳо аз ҷониби таълимгирандагон, сабабу шароитҳои ба онҳо мусоидаткунанда

1. Амалӣ намудани тадбирҳо оид ба рушди муассисаҳои махсуси таълими тарбиявӣ барои кӯдакони ятим ва кӯдакони бе парастории падару модар монда, инчунин, муассисаҳои таълимии, ки ноболигони маъюб ва бемор ба таҳсил фаро гирифта мешаванд;

2. Ташкили ҷараёни таътили тобистона ва машғулиятҳои илмию адабӣ, варзишӣ ва фарҳангию фароғатӣ барои ноболигон дар солҳои 2021-2022;

3. Ба қайд гирифтан ва ба субъектҳои даҳлдори низоми огоҳонӣ ва пешгирии ҳуқуқвайронкунӣ иттилооти оид ба ноболигони аз таҳсил саркашинамуда ва

дурмонда, ба таври мунтазам аз машғулиятҳо беасос дермонда ва ноболигоне, ки ба ҳуқуқвайронкунӣ ва кирдкорҳои дигари зиддиҷамъиятӣ (зиддиҳуқуқӣ) майл доранд, дар солҳои 2021-2022;

4. Таъсиси комиссияҳои тиббӣ, омӯзгорӣ ва равонӣ якҷоя бо субъектҳои дигари низоми огоҳонӣ ва пешгирии ҳуқуқвайронкунӣ иттилооти оид ба ноболигони аз таҳсил 2021-2022;

5. Амалӣ намудани барномаҳои таълимӣ барои ноболигони дорон имкониятҳои маҳдуд ё дорон рафттору ахлоқи гайримуқаррарӣ ва ноболигони дар таҳсил

мушкилидошта;

6. Муайян намудани оилаҳо ва ноболигоне, ки дар ҳолати номусоиди иҷтимоӣ қарор доранд ва расонидани ёрӣ ба онҳо дар таълиму тарбияи фарзандон;

7. Чалби ноболигон ба маҳфилҳои забономӯйӣ, фарҳангӣ, варзишӣ, техникии намудҳои дигари таҳсилоти иловагӣ дар солҳои 2021-2022;

8. Ҳимояи ҳуқуқу озодӣ ва манфиатҳои қонунии тарабияи иҷтимоӣ ва муассисаҳои таълимӣ ва амалӣ намудани тадбирҳои инфириодии пешгирикунанда;

9. Таъмини дастрасии таҳсил ба ноболигон;

10. Тахия ва татбиқи барномаи тарбиявӣ ва дастурҳои методӣ бо ҷалби субъектҳои дигари низоми

огоҳонӣ ва пешгирии ҳуқуқвайронкунӣ иттилооти оид ба ҳуқуқи кӯдак дар бораи пешниҳод намояд.

11. Таъмини шароити моддӣ, маънавӣ, нигоҳбинӣ ва амнияти шаҳсии ноболигон, муҳофизати онҳо аз таъсири омилҳои манғӣ, маҳдуд соҳтани воридшавии озодонаи шаҳсони бегона ба муассисаи даҳлдор, ки ба рафттору ахлоқи кӯдакон таъсири манғӣ расонда метавонанд;

12. Пешниҳоди маълумот ба мақомоти корҳои доҳилӣ оид ба масъалаҳое, ки кӯдак аз ҷониби парастор таҳти шиканча қарор дода шудааст, дар солҳои 2021-2022;

13. Пешниҳоди маълумот ба мақомоти корҳои доҳилии маҳалли

чойғиршавии муассиса дар бораи ҳодисаҳои худсарона аз ҳудуди муассисаи даҳлдор баромада рафтани ноболигон ва дар ҳамкорӣ бо мақомоти корҳои доҳилӣ андешидани тадбирҳо ҷиҳати ҷустуҷӯ, дарёфт ва баргардондани онҳо ба муассисаи даҳлдор дар солҳои 2021-2022.

Пешниҳоди маълумот ба комиссияи маҳалли оид ба ҳуқуқи кӯдак дар бораи пешниҳод намудани муҳлати нигоҳ доштани ноболиг ё ба муассисаи дигари махсуси таълимиву тарбиявии шакли пӯшида гузаронидани ў дар солҳои 2021-2022.

ФАРМОИШИ

вазари маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон

аз 28. 04 соли 2023
№523, шаҳри Душанбе

Дар бораи ҷорабинҳои иттилооти омӯзишӣ, тарғиботи ташвиқотӣ ва варзишӣ вобаста ба ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак

Бо мақсади ичрои банди 7-и Нақшай кори Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи кӯдак аз 27 январи соли 2023, №4/32-1 мутобики сарҳати 1-и моддаи 6-и Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак» ва банди 11-и Низомномаи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

Тоҷикистон аз 3 марта соли 2014, №145 тасдиқ шудааст, ФАРМОИШ МЕДИҲАМ:

1. Сарраёсати маорифи шаҳри Душанбе, раёсатҳои маорифи Вилояти Муҳтори Қўхистони Бадаҳшон, вилоятҳои Суғду Ҳатлон, раёсату шӯбҳаҳои маорифи шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ ва муассисаҳои мақоми ҷумҳуриявидошта

уҳдадор карда шаванд, ки аз санай 29 май то 2 июн ва аз 15 то 20 ноёбрни соли ҷорабинҳои иттилооти омӯзишӣ, тарғиботи ташвиқотӣ ва варзишӣ вобаста ба ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдакро баргузор намуда, аз

(Д.Курбонзода) уҳдадор карда шавад, ки фармоиши мазкурро дар рӯзномаи «Омӯзгор» ба табъ расонад.

3. Раёсати ҳифзи ҳуқуқи кӯдак (Ч.Бобоҷон) уҳдадор карда шавад, ки рафти ичрои фармоиши мазкурро назорат ва таъмин намуда, ба Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи кӯдак аз 27 январи соли 2023, №4/32-1

4. Назорати ичрои фармоиши мазкур ба зиммаи мувини вазари маориф ва илм Зиёдулло Абдулзода гузошта шавад.

Асос: Банди 7-и Нақшай кори Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи кӯдак аз 27 январи соли 2023, №4/32-1

Вазир Раҳим САИДЗОДА

Дар ҶДБ ба номи Носири Ҳусрав ҷаласаи Шурои ректорони муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Тоҷикистон доир гардид.

Муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ: дастовард ва мушкилот

Мусохиба бо мудири бахши таҳсилоти томактабии Вазорати маориф ва илми чумхурӣ Кутбиддин Мухиддинзода

- Муаллими мухтарам, нахуст меҳостем дар хусуси вазъи муассисаҳои томактабии чумхурӣ маълумот ироа намоед. Тайи солҳои охир дар ин самт чӣ корҳои назаррас анҷом дода шудаанд?

- Дар ҳакикат, таҳсилоти томактабӣ чиҳати ташаккули шаҳсияти кӯдак ва омода намудани ў ба муассисан таҳсилоти умумӣ нақши муассир ва қалиддорад. Аз ин рӯ, муассисаҳои мазкур дар меҳвари сиёсати иҷтимоии Ҳукумати чумхурӣ қарор дошта, Вазорати маориф ва илми қишвар дар самти татбики ин сиёсат тадбирҳои амалӣ меандешад. Натиҷаи ҳамин тадбирандешҳоست, ки тезъоди муассисаҳои томактабӣ феълан ба 707 адад расидааст, ки нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта 11 адад зиёд мебошад. Шумори тарбиятирандагон дар ин муассисаҳо 102 525 нафарро ташкил медиҳад. Бо мақсади фарогирии бештарӣ кӯдакон ба таълимту тарбияи томактабӣ, дар назди муассисаҳои таҳсилоти умумӣ 2111 Маркази инкишофи кӯдак бо фарогирии 68 891 кӯдак таъсис дода шудааст, ки нисбат ба соли 2022 301 марказ ва 17 626 тарбиятиранда зиёд мебошад. Тезъоди муассисаҳо дар вилоятҳои Суғд 277, Ҳатлон 162, ВМҚБ 26, шаҳри Душанбе 161 ва шаҳру ноҳияҳои тобеи чумхурӣ 81 адад мебошад. Ба сабаби риоя нагардиҳани таълоботи санадҳои меъёрӣ-ҳукукӣ фаъолияти ин гуна марказҳо дар шаҳру ноҳияҳои ВМҚБ, шаҳру ноҳияҳои Лашӯ, Турсунзода ва Исфара 4 адад кам карда шуд. Ҳамчунин, дар чумхурӣ 139 муассисаи томактабии хусусӣ ва 66 Маркази инкишофи хусусии кӯдак фаъолият доранд. Дар умум, фарогирии тарбиятирандагон ба зинаи томактабӣ 17416 нафар ё 16 фоизро ташкил медиҳад.

- Кадом асноду хуччатхой давлатт қабул гардидаанд, ки фольолиги муассисаҳои томактабиро танзим намуда, ичрон вазифаҳон мушаххасеро аз масъулон талаб ме-кунад?

- Бо қарори Ҳукумати Ҷумхурии
Тоҷикистон Стратегия ва
барномаҳои давлатӣ қабул карда
шуданд, ки ҳадаф аз ин барномаҳо
фароғиири бештари кӯдакон ба
таълиму тарбияни томактабӣ ва
дастрасӣ ба таълиму тарбияни
томактабӣ ба шумор меравад.

Аз чумла, тибки талаботи Стратегияни миллии рушди маориф дар Чумхурии Тоҷикистон барои то соли 2030 бояд фарогиири кӯдакон то соли 2025 ба 33 фоиз ва то соли 2030 ба 50 фоиз расонда шавад. Вобаста ба ин, заминаҳои меъёрии ҳукуқии соҳа таҳқим бахшида шуда, тибки дастури Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий-Пешвои миллат, Президенти Чумхурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомали Рахмон стандарт, нақша ва барномаҳои таълими, Стандарти инкишоф ва омӯзиши барвақтии кӯдак аз таваллуд то 7-солагӣ таҷдиди назар гардида, бори аввал нақшаҳои таълиими муассисаҳои томактабӣ тибки талаботи Стандарти давлатии таҳсилоти томактабӣ таҳия ва инчунин, Стандарти инкишоф ва омӯзиши барвақтии кӯдак (аз таваллуд то 7 (6) - солагӣ бо қарори мушовараи Вазорати маориф ва илми ҷумхурӣ тасдиқ карда шуд. Низомномаи марказҳои инкишофи кӯдак, барномаи тарбия, таълим ва инкишофи кӯдакони синни томактабӣ “Рангинкамон”, ки соли 2012 таҳия гардидааст,

бознигарӣ ва коркард шуда истодааст. Бо дарназардошти он ки ҳалли аксари мушкилиҳои соҳа ба ичрои талаботи бандҳои Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 вобастагӣ дорад, аз ҳисоби мутхассисони соҳа ду турӯҳи корӣ таъсис дода шуда, таҳияи асноди меъёрии ҳуқуқӣ ва таҷдиди назар намудани мазмуну мундариҷаи таҳсилоти томактабӣ оғоз шуд. Аз ҷониби кормандони Пажуҳишгоҳи рушди маориф ба номи Абдураҳмони Ҷомии Академияи таҳсилоти Тоҷикистон, инчунин, 4 номгӯй дастури методӣ барои муассисаҳои томактабӣ таҳия ва ба чоп пешниҳод гардид. Мушкилоти дигари соҳаи томактабӣ, бинобар чудо нагардидани маблагҳаи ҷониби макомоти иҷроиёни ҳокимияти давлатӣ, ба таври зарурӣ ичро нашудани карори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 22.06.2019, 2019,

№316 “Дар бораи Барномаи давлатии рушди таҳсилоти томактабӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2020-2025” ба шумор мегравад.

- «Барномай давлатии рушиди таҳсилоти томактабӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2020-2025», аз нигоҳи шумо, то чӣ андоза татбики амалӣ худро ёфтааст?

- Хадафи “Барномаи давлатии рушди таҳсилоти томактабӣ дар Чумхурии Тоҷикистон барои солҳои 2020-2025” аз қонеъгардонии эҳтиҷоти шаҳрвандон барои дастрасии таҳсилоти томактабӣ, фароҳам овардани шароит баҳри таъминӣ

овардан шароит баъри таъмини хидматрасонии амалию самара- баҳш дар муассисаҳои томактабӣ, барабарии шароити гирифтани таълиму тарбияи томактабӣ ба- рои кӯдак аз қишироҳи гуногуни иҷтимоӣ, ҳамкорӣ ва расондани кумаки машваратию методӣ ба оилаҳое, ки кӯдакони синуну соли томактабиро тарбия мекунанд, иборат мебошад. Барномаи мазкур аз 7 замимаи иборат буда, замимаи 1 таҳия ва чопи дастурҳои методӣ, барнома ва аёният, замимаи 2 такмили иҳтинос ва бозомӯзии кормандон, замимаи 3 ташкил ва таъсиси марказҳои ин- қишифи кӯдак, замимаи 4 соҳтмо- ни муассисаҳои томактабӣ, зами- маи 5 сарчашмаҳои маблагузорӣ, замимаи 6 ҳарочоти маҷмумии барнома сол ба сол бо нишондо- ди сарчашмаҳои маблагузорӣ ва замимаи 7 нақшҳои амалишавии барномаро дар бар меги- рад. Тибқи замимаи 4, ҳамасола бояд 100 муассисаи томактабӣ сохта, ба истифода дода шавад. Дар соли 2022 дар ҷумҳурии 22 муассисаи томактабӣ, аз ҷумла, дар шаҳри Душанбе 7, Ҳатлон 6 ва НТҶ 2 арад сохта, ба исти-

фода дода шудааст, ки 22 фоизи ичрои накшаро ташкил медиҳад. Ҳамчунин, дар доираи Барномаи давлатӣ, дар шаҳрҳои Гулистан ва Истиклол 2 муассисай томактабии давлатӣ бо иштироки Сарвари давлат мавриди истифода қарор дода шуд. Тибқи замимаи 1, дар соли 2020 бояд 5 номгӯй, соли 2021 5 номгӯй ва соли 2022 10 номгӯй дастури методӣ ва аёният омода ва чоп карда мешуд. То ин муддат 12 номгӯй дастури методӣ аз ҷониби кормандони муассисаи томактабии Президентӣ дар шаҳри Ҳучанди вилояти Сугд нашр гардида, дастраси раёсату шӯъбаҳои маориф гардонида шуд. Замимаи 2-и Барнома такмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи таҳсилоти томактабиро дар бар гирифта, дар маҷмӯй, бояд 9000 нафар омӯзгору мураббӣ аз такмили ихтисос гузаронида мешуданд. То ин дам 4507 нафар аз такмили их-

дар ҷумхурӣ дар муддат 3 сол, ҳамасола 4846 Маркази инкишо-фи қӯдак таъсис дода мешуд. То ин дам 2092 марказ таъсис дода шудааст, ки 43,1 фоизи нақшаро дар бар мегирад. Заминаи 4-и барнома соҳтмони биноҳои нави муассисаҳои таҳсилоти томактабиро дар назар дошта, бояд дар 3 сол 300 муассисаи томактабӣ соҳта, ба истифода дода мешуд. Дар ин муддат аз 68 шаҳру ноҳия, дар 24-тоҷиҳ муассисаҳои томактабӣ соҳта ба истифода дода шудааст.

- Тавре ки медонем, яке аз самтҳои афзалиятноки фаъолият дар самти таҳсилоти томактабӣ таъмини шарикии давлат бо баҳши хусусӣ ба шумор меравад. Дар ин бобат чӣ амалҳои назаррас азном дода шудаанд?

- Вокеан, бо мақсади фарогирии бештари күдакон ба таълиму тарбияни томактабӣ, дастрасӣ ба таҳсилоти босифат, таъмини шарикии баҳшҳои давлатӣ ва хусусӣ “Барномаи рушди муассисаҳои томактабӣ ва таҳсилоти умумии хусусӣ барои солҳои 2022-2027” таҳия ва бо карори Ҳукумати Тоҷикистон тасдиқ карда шуд. Тибқи нақшаи амалишавии Барнома, бунёди 264 муассисаи нави томактабӣ дар назар дошта шудааст. Барномаи зикршуда идомаи “Барномаи рушди таҳсилоти томактабӣ ва миёнаи умумии хусусӣ барои солҳои 2015-2020” буда, имкон фароҳам меорад, ки бо истифода аз таҷрибаи мавҷуда таваҷҷӯҳ ба таълиму тарбияни томактабӣ бештар карда шавад. Дар ин масъала Вазорати маорифа ва илм бо мақсади дастигирӣ таълими кўдакони хурдсол, тавсиеи фарогирӣ ва баланд бардоштани

бахши таълимию кӯдакони хурдсол дар ҳамкорӣ бо шарикони рушд лоиҳаҳои платформаҳои рақамиро роҳандозӣ намуд. Айни ҳол дар чумхурӣ 66 Маркази ин-кишофи хусусии кӯдак фаъолият меманояд. Мувоғики “Барномаи давлатии рушди муассисаҳои томактабӣ” ва миёнаи умумии хусусӣ” дар соли 2023 бояд 25 муассисаи томактабии хусусӣ таъсис дода шавад. Дар семоҳаи аввали соли равон дар вилояти Сугд 2 муассиса ва дар шаҳри Душанбе 1 муассисаи томактабии хусусӣ ба истифода дода шуд. Муассисаи томактабии назди муассисаи таълимию хусусии “Мактаби ҷаҳон” дар пойтахт бо иштироки Пешвои миллат, Президенти чумхурӣ, мухтарам Эмомали Рахмон ифтитоҳ гардид. Яке аз мушкилоти асосии зинаи томактабӣ, ба талаботи замон ва дарачаи зарурӣ ҷавобгу набудани маҳорати қасбии мураббиён ба шумор рафта, ин ба сифати таълиму тарбия бетаъсир намемонад.

- Вазы воқеи мұассисаҳои томактабй оё аз ზониби баҳши таҳсилоти томактабий мавриди санчиши ва натиҷагирий қарор дода шудааст?

- Албатта! Рафти ичрои Стандарти давлатии таҳсилоти томактабӣ дар ҷумхурий ва мутобиқати нақшо ба барномаҳои таълимӣ, риояи талаботи ягонай тарбия ба таълими томактабӣ дар як идда муассисаҳои томактабӣ мавриди санчиши карор дода шуд.

Санчиши нишон дод, ки байзе аз муассисахои томактабии хусусӣ бо муассисаҳои давлатӣ ракобати солим эҷод намуда, таваҷҷӯҳӣ чомеа, ба хусус, падару модаронро ҷалб намудаанд. Дар ин муассисаҳо шароити зарурӣ таълиму тарбия фароҳам оварда шудааст.

Муассисаҳои томактабии хусусӣ дорои 408 ҳӯҷра барои гузаронидани машгулиятҳо, 75 майдончаи бозӣ, 186 майдончаи варзишӣ, 493 ҳӯҷраи хоб, 108 ҳӯҷраи тиббӣ, 73 толори мусиқӣ мебошанд. Тибқи талаботи банди 73-и Стандарт, гурӯҳҳое, ки дар он кӯдакон чойир карда мешаванд, аз се ҳӯҷра, ҳӯҷраҳои хоб, бозӣ ва машгулиятҳо иборат мебошанд. Аммо қисме аз муассисаҳои томактабӣ, аз ҷумла, “Навбаҳор”-и шаҳри Ҳуҷанд, “Химмат”-и шаҳри Душанбе талаботи синнусолиро риоя накарда, барои ҳамаи кӯдакон як ё ду толори хоб ва як майдони машгулияти бозӣ ташкил намудаанд, ки хилофи талаботи Стандарт мебошад. Аз ин рӯ, дар ҳӯҷраҳои хоб ва машгулиятҳои мувътиди стандартӣ (19-22 дараҷа) риоя нагардида, норасони ҳавои тоза мушоҳида мешавад. Дар муассисаҳои томактабии “Офтобак”-и шаҳри Ҳуҷанд, “Ойишагӯ”, “Мехрона”-и шаҳри Кӯлоб чунин камбуҷиҳо ба назар мерасанд. Банди 78-и стандарт талаб менамояд, ки дар муассисаи томактабӣ бояд “Гӯши табиат” ташкил гардида, барои парвариши наботот шароит мухайё бошад, то ки кӯдакон дар рӯҳияни зебоипарастӣ ва ҳифзи табииат олами атроф тарбиятӣ ёбанд. Мутаассифона, чунин шароит дар муассисаҳои “Чашма”-и шаҳри Бӯстон, “Наргис”-и шаҳри Гулистон, “Фунҷаи истиқлол”-и нохияи Шаҳринав, “Наврӯз”-и шаҳри Турсунзода, “Офтобак”-и нохияи Рӯдакӣ мавҷуд нест. Санчиш нишон дод, ки муассисаҳои томактабии “Фунҷаи истиқлол”,

“Назокат”-и нохия Шахринав, “Ойишагул”-и шаҳри Кӯлоб, “Наврӯз” ва “Дилбар”-и шаҳри Турсунзода бе иҷозатнома фаъолият менамоянд. Ҳатто баъзе аз ин кӯдакистонҳо, амсоли “Дунёй наврасон”-и нохия Шоҳмансур ва “Хурсандӣ”-и шаҳри Истарвашан худро мустакил ҳисобида, ба раёсату шуъбаҳои маориф саривакт ҳисобот надода, барои ба муассиса ворид гардиданӣ на мояндағони раёсат, шуъбаи маориф ва гурӯҳи кории вазорат монеа эҷод намуданд. Ҳамчунин, вазъи таълиму тарбияи томактабӣ дар нохияҳои Рӯдакӣ ва Файзобод мавриди омӯзиш ва баррасӣ қарор дода шуд. Дар нохияи Рӯдакӣ фарогирӣ кӯдакон ба гурӯҳҳо, бинобар сабаби кам будани тэъдоди муассисаҳо аз меъёри муқаррарнамудаи Стандарти давлатии таҳсилоти томактабӣ дар чумхурӣ зиёд аст. Аз чумла, дар кӯдакистонҳои рақамҳои 2, 5, 15-и нохияи Рӯдакӣ шумори кӯдакон аз 40-нафарӣ зиёд аст.

күдакын из 10 нафры энд аст. Муассисаҳо таҳсилоти томактабияни ракамхони 1, 2, 3, 4-и нохиияни Рұдаки бο мизу курсай, кати хоб, چевон барои либоси күдакон, چевон барои бозичаҳо мизу курсай

чэвон барой бозичаҳо, мизу курси барои мураббиён эҳтиёҷ дошта, аз ҷониби макомоти маҳаллии ҳокимиияти давлатӣ таъмин карда нашудааст. Дар муассисаҳои таҳсилоти томактабии ноҳияи Файзобод норасони мураббияҳои дорои маълумоти зарурӣ ба ҷашн расида, истифода нагардиданӣ

расида, истифода на гардиданы методу усулҳо фаъоли таълим дар раванди бозию машгулияташ чой дорад. Вазъи физикии бинои муассисаи таҳсилоти томактабии №2-и ноҳия гайриқаноатбахш аст. Мутаассифона, дар кӯдакистон мизу курсӣ, катҳои хоби кӯдакон шикастуву фарсу-да буда, кӯдакистон аз таъмири корӣ то ҳол бароварда нашуда-

чори то хол бароварда нашудааст. Дар давраи солимгардонӣ дар кӯдакистонҳои санҷидашудаи рақамҳои 2, 3 ҳавзи шиноварӣ ва айвончаҳои бозӣ, ки тибки Стандарти давлатӣ барои ҳар як гурӯҳ алоҳида бояд пешбинӣ шуда бошад, дар ҳолати ногувор қарор доштанд. Аз ин хотир, баҳши таҳсилоти томактабӣ, шӯббаи маркетинг, ҳарид ва амволи давлатӣ, раёсату шуъбаҳои маорифи вилоят ва шаҳру навохири зарур аст, ки ҷиҳати иҷрои қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Барномаи рушди муассисаҳои томактабӣ ва таҳсилоти умумии ҳусусӣ барои солҳои 2022-2027” ҷорҷӯрӣ намоянд. Ба сардорони раёсати маорифи вилоят, мудирони шуъбаҳои маорифи шаҳру нохияҳои ҷумҳурӣ зарур аст, ки дар ҳамкорӣ бо мақомоти иҷроиани ҳокимияти давлатӣ, соҳибкорон ва шаҳсони эҳсонкору саҳоватпеша ҷиҳати соҳтмони муассисаҳои томактабӣ ва таъсиси муассисаҳои ҳусусӣ тадбирҳои амалӣ андешидা, фарогирии кӯдакон ба таълимму тарбияро бештар намоянд. Директорони филиалҳои Доғнишкадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтинос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф дар шаҳри Қӯлоб ва Ҳоруғро зарур аст, ки дар ҳамкорӣ бо раёсат ва шуъбаҳои маориф ҷиҳати аз тақмили ихтинос гузаронидани мураббии ёни муассисаҳои томактабӣ ва омӯзгорони марказҳои инкишофи ийлаҳи нароҳоҳои смолӣ сийёҳанд.

*Мусоҳиб Шодӣ РАҶАБЗОД,
“Омӯзгор”*

КОРРУПСИЯ – ЗУҲУРОТИ НОМАТЛУБ

Коррупсия зуҳуроти номатлуби чамъияти буда, дар ҷаҳони мусир амнияти аксари қишварҳоро зери хатар гузаштааст. Ин амали хатарнок дар аксари мамлакатҳои олам решавонда, дар шаклҳои муҳталиф зуҳур мекунад. Чи дар мамлакатҳои пешрафта ва ҷи дар қишиварҳои рӯ ба тараққӣ, коррупсия мушоҳида карда мешавад. Якчанд аср қабл яке аз мутафаккирони машҳури дунё Ш.Л. Монтесе гуфта буд: «Дар натиҷаи амалҳои коррупсионӣ тартиботи хуби чамъияти аз байн рафта, дастгоҳи давлатӣ фалҷ ва ба як ҷизи нозарӯи мубаддал мегардад».

Аксари соҳибназарон Абар онанд, ки маҳз аз байн рафтани давлатдории Юнони Қадим, агар аз як сӯ, сабаби ҷанғои бемаъниву қишиваркушиҳои бисёр бошад, аз сӯйи дигар, дар доҳили ҳукуматдорӣ поҳди он ба сабаби ришиҳориву тамаъӯйӣ ҳароб гашта, ба парокандагӣ ва аз байн рафтани императории ин давлат босӣ шуд.

Коррупсия дар ҷаҳони мусир аз ҷумлаи монеаҳои ҷиддӣ дар роҳи рушди иқтисодию иҷтимоии

кишиварҳо ва риояи ҳифзи ҳуқуқу озодиҳои инсон махсуб мешавад. Ҷумҳурии Тоҷикистон иштирӯдорӣ Конвенсияи СММ ба зидди ҷинояткориҳои муташаккили трансмилий, Конвенсияи СММ ба зидди коррупсия ва Накшай амалиётӣ истанбулӣ дар мубориза ба зидди коррупсия барои мамлакатҳои иқтисодӣ-ташон даргузар мебошад.

Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 10-уми январи соли 2007 таҳти №143 Агентии назорати давлатӣ молиивӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис ёфт, ки он мақомоти ваколатдорӣ назорати давлатӣ, молиивӣ ва ҳифзи ҳуқуқ буда, барои таъмини амнияти иқтисодии давлат, бо роҳҳои оғоҳсозӣ, пешгириӣ, ошкорсозӣ, рафғи ҳуқуқвайронкуниҳои

ҳуқуқи ҳуқуқу сохторӣ фароҳам оварда шудаанд. Дар айни замон як катор стратегияву барномаҳои давлатӣ амалӣ шуда истодаанд, ки бевосита ба рафъ намудани омилҳои бавҷудоранданда коррупсия дар ҷомеа нигаронда шудаанд ва дар баробари ба низом даровардани дигар масъалаҳои иҷтимоӣ ба коҳиш додани сатҳи коррупсия дар ҷомеа низ таъиргизоранд.

Ҳифзи ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд, мағнатаҳои давлату ҷомеа, таъмини амнияти милӣ, фаъолияти муттадили мақомоти давлатӣ ва бегаразӣ дар хидмати давлатӣ равона гардидааст.

Қобили тазаккур аст, ки дар асоси ҳамин конун тарғиби ташвиҳи амалҳои зидди коррупсияи, ҷораҳои мақсадноки фаҳмондани моҳияту муқовимат ба коррупсия тавассути воситаҳои аҳбори омма, шабакаи интернет, сұхбати воҳӯриҳо бо аҳолӣ ва роҳҳои дигари дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинигардид амалӣ карда мешавад. Зимнан, муқовимат ба коррупсия бо иштироки васеи аҳолӣ, иттиҳодияҳои чамъияти ва воситаҳои аҳбори омма ба амал бароварда шуда, самаранокии он ба иштироки фаъоли тамоми шоҳаҳои ҳокимиётӣ давлатӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ алокамандӣ дорад.

Дар ин замина, вазорату идораҳои марбута, ташкилоту муассисаҳои гуногун ва ҷомеаи шаҳрвандӣ ба масъалаи рафъи омилҳои коррупсияи дар ҷомеа таваҷҷуҳи бештар зоҳир намуда, дар самти муқовимат ба коррупсия тадбирҳои муайян роҳандозӣ намуда истодаанд.

Мо низ ҳамаи амалҳои коррупсияи ва шароитҳои ба он мусоидаткунандаро маҳкум намуда, баҳри решакар карданӣ ин ҳодисаи номатлуб муборизаи беамон ҳоҳем бурд.

Миралӣ НУРОВ,
мудири шӯббаи қадрҳои
коллеҷи омӯзгори ба номи
Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ

Амнияти иқтисодии давлатро ҳифз бояд кард

Бо мақсади пешгирии амалҳои коррупсияи, омилҳои ба он мусоидаткунанда ва мубориза ба зидди ин зуҳуроти хатарзо бо ташабbusi Асосгузори сұлху вахдати милӣ-Пешвои миллиат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мұхтарам Эмомалӣ Раҳмон 21 июля соли 1999 фармон «Дар барои тадбیرҳои иловагӣ оид ба таҳқими мубориза дар соҳаи иқтисодӣ ва коррупсия» нашр гардид. Илова бар ин, 25 июля соли 2005 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мубориза ба зидди коррупсия» қабул гардид. Барои боз ҳам тақвият бахшидан ба ин масъала бо

коррупсияи, фошнамоӣ, таҳқиқӣ ва тафтиши пешакии ҷиноятҳои коррупсияи, инҷунин, дигар вазифаҳоеро, ки санадҳои меъёрии ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ кардаанд, иҷро менамояд.

Яке аз шартҳои муборизаи мӯвағфакона ба зидди коррупсия фароҳам оварданӣ заминai мусоиди меъёрии ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мубориза» аз 7 августи соли 2020, №1714 мебошад, ки асосҳои ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мубориза» аз

коррупсияро муқаррар менамоянд, қабул карда шудаанд. Санаи меъёрии ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мубориза» аз 7 августи соли 2020, №1714 мебошад, ки асосҳои ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мубориза» аз

коррупсияро муқаррар менамоянд, қабул карда шудаанд. Санаи меъёрии ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мубориза» аз 7 августи соли 2020, №1714 мебошад, ки асосҳои ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мубориза» аз

Ҳуқуқу вазифаҳои волидайн

Тарбия яке аз омилҳои ташаккули шаҳсият буда, бо иштироки волидон (ашхоси онҳоро ивазқунанда) ва мактаб сурат мегирад. Аммо оғози тарбия аз ҳонавода буда, хишти нахустинро дар пойдевори ташаккули шаҳсият маҳз волидон мегузоранд. Равоншинносон муайян кардаанд, ки дар зеҳни кӯдак ҳар амалу рафтор ва гуфтори волидон ва ё ашхоси онҳоро ивазқунанда нақш баста, дар оянда дар ҳама гуна ҳолат аз рӯйи он амал менамояд. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» августи соли 2011, №762 ба тасвib расид. Ин боиси он гардид, ки робитаи падару модар бо мактаб бештар шавад. Акнун падару модар муваззаф шудаанд, ки ба таври мунтазам аз дарстайёркунӣ, рафтору кирдор ва ахлоқи фарзанди худ дар мактаб маълумоти коғӣ дошта, дар ҷараёни таълим ва тарбияи кӯдаки ҳеш бо омӯзгорон ҳамроҳ бошанд.

Чунин амал, бешубҳа, робитаи хуби мактабу оиларо тақозо менамояд, чунки бе ин кор ҷараёни таълиму тарбия бенатиҷа сурат ҳоҳад гирифт. Маълум, ки бача хеле зирақ буда, аз андаке беназоратӣ ва беларвоии атрофиён метавонад сӯйистифода намояд. Бинобар он, ин ҷо таъкид кардан бамаврид аст, ки дар равандӣ таълим ва тарбия ҳатман ҳамкории зичи мактаб ва оила зарур ва ҳатмист, зеро ҳар ду ҳам шаҳситуни бузурги бинои ташаккули шаҳсияти ҳар бача махсуб шуда, дар давоми фаъолияти ба дастгiri ҳамдигар ниёз доранд.

Хеле ҳуб мебуд, ки кӯдак дар руҳияи меҳнатдӯстӣ тарбият ёбад, зеро меҳнатдӯстӣ хислати беҳтарини инсон аст. Меҳнат бачаро обутоб дода, барои ҳалли душвориҳои ояндаи зindagии ў омода месозад. Кору амалҳои ҳастанд, ки онҳоро маҳз аз рӯйи меҳр ва арзиши мухаббату эҳтиром иҷро кардан лозим аст ва ба кӯдак низ инро бояд фаҳмонд. Подоши ин мухаббати волидон мухаббати хонавода аст. Кӯдак бояд эҳсос кунад, ки барои падару модар ҳеле азиз аст ва ба ў меҳри бепоён доранд. Барои ин волидон набояд дар назди

хамчун омили мухими тарбия ба шумор меравад.

Ҳангоме ки наврас ба ҳаёти ҷамъияти қадам мемонад, волидон вазифадоранд, ки тарзи либоспӯйӣ, муносибату муширати маданий дар ҷомеа, бо ҳамсолон, қалонсолонро ба онҳо омӯзонанд. Агар кӯдак дар оила тарбияи ҳуб гирифта бошад, ҳангоми таҳсил

таълиму тарбия дар педагогика мағфумҳои асосӣ ба шумор мераванд.

Қонуни «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» субъектҳои раванди таълиму тарбия – падару модар, омӯзгор, мақомоти давлатӣ ва аҳли ҷомеааро барои тарбияи насли наврас дар руҳияи арзишҳои

ахлоқӣ ва дар руҳияи эҳтиром ба Ватан, арзишҳои милӣ ва умумибашарӣ, ҳамзамон, ҷиҳати беҳтар намудани раванди таълиму тарбияи фарзанд, ба роҳ мондани тарбияи мустаким бо омӯзгорон муассисаҳои таълими, назорати сатҳи сифати таълим ва донишандӯзии фарзандон дар асоси стандартҳои давлатии таҳсилот ҳуб эҳсос намуданд.

Дар моддаи 5, банди 2 – юми Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» омадааст: «Вазифаи падару модар фароҳам оварданӣ шароити моддӣ, маънавӣ ва равонӣ дар таълиму тарбияи дурустӣ фарзанд мебошад». Ҳамчунин, дар моддаи 8 – и боби 2 – и ин қонун дарҷ шудааст: «Волидон вазифадоранд, дар бораи тарбияи фарзандон ғамҳорӣ карда, оиларо ҳамчун аъзои сазовори ҷамъият ба камол расонанд ва ба зиндагии мустакилона омода намоянд». Ҳулоса, тарбия ва ба ҷоя расондани фарзанд қарзи мухим, вазифа ва масъулияти падару модар дар назди ҷомеа, миллату Ватан ва умуман, инсоният мебошад. Дар ҷумҳурии мо масъулияти падару модар дар тарбияи фарзанд ба ҳукми қонун даромадааст. Аз ин рӯ, ҳар як падару модар барои тарбияи фарзандашон ҷавобгаҳанд.

Ҷаъфар ҚОДИРОВ,
устоди Донишгоҳи давлатии
мөлия ва иқтисоди Тоҷикистон

дар муассисаҳои таълими низ дониши ҳуб гирифта метавонанд. Имрӯзҳо ми дар роҳ, муассисаҳои таълими, нақлиёт ва дигар ҷойҳои ҷамъияти шоҳиди он мегардем, ки насли наврас, ҷавонони ба яқдигар сӯханони кабех мегӯянд, ҳар гуна гуфтору рафтори ношоистаро нисбат ба дуҳтарон ва ҳамсолони худ раво медонанд. Ё ин ки барҳе ба беҳудагардӣ, дӯзӣ, нашъамандӣ ва дигар кору амалҳои гайриматлуби инсонӣ машгуланд, ки ин сабаби зиён овардан ба ҳуд ва ҳам ба ҷомеа вакъӣ дар монокиша намекунанд. Мухаббати самимӣ байни волидон барои афзудани самимияти фарзанд ва рушди асосии маннавии чисмонии вай

милливи ҳуқуқу соҳторӣ фароҳам оварда шудаанд. Дар айни замон як катор стратегияву барномаҳои давлатӣ амалӣ шуда истодаанд, ки бевосита ба рафъ намудани омилҳои бавҷудоранданда коррупсия дар ҷомеа нигаронда шудаанд ва дар баробари ба низом даровардани дигар масъалаҳои иҷтимоӣ ба коҳиш додани сатҳи коррупсия дар ҷомеа низ таъиргизоранд.

Кӯдакистони рақами 8-и Ҷамоати шаҳраки Ҳисор бъяд таъмири пурра ба фаъолият оғоз намуд.

ХЕШТАНШИНОСЙ

Решаҳои ифротгароиро барканем!

Таҳлилу баррасии омилҳои пайдоиши равияҳои ифротгароиин динӣ дар олам, баҳусус, дар Тоҷикистон, тақозо менамояд, ки нахуст бояд моҳияти ифротгароӣ ва сабабҳои пайдоиши он шарҳу тағсир карда шавад, зеро бидуни ин наметавонем ба дурустӣ моҳият ва тамоми он сабабҳоеро, ки боиси пайдоиш ва ташаккули ифротгароӣ, маҳсусан, ифротгароиин динӣ шудаанд, ба куллӣ муайян намоем.

Пеш аз хама, бояд гуфт, ки
Пифротгарой (ё экстремизм,
шакли лотинии он extremus
— канора, аз андоза берун)
зухуротест, ки дар чомеахо,
шароитхо, замонҳо ва арсаҳои
муҳталиф дар шаклҳои гуногун
вучуд дорад ва густариши он низ
ба шароит, вазъият, боварҳо,
акидаҳо ва дигар вижагиҳои
соҳтории чомеа вобаста мебошад.
Ин руҳдоди иҷтимоию сиёсӣ,
динӣ ва хушунатзои мусосир
бештар ҳамчун пайравӣ ба гоя,
андеша ва мақсадҳои аз эътидоли
солим берун рафтан дар сиёсат,
иқтисод, фарҳанг, иҷтимоъ,
ҳолатҳои равонӣ дониста шудааст
ва ба суботи сиёсӣ, амният ва
истиколли давлатҳо, татбики
асосҳои ҳуқуқу озодиҳои инсон
таҳди迪 чиддӣ эҷод мекунад.
Ифротгарой идеологияе
мебошад, ки истифодаи хама гуна
чораҳоро дар чомеа барои ба даст
овардани фоидай дилҳоҳи худ
ҷоиз мешуморад. Омили сабабҳои

ки оғоҳона ё ногоҳона анҷом дода
шавад, vale натиҷааш метавонад
барои зиндагии як фард ё тамоми
ҷомеа бисёр гарон ба поён расад.

Омили асосии зуҳури ифрот аз
назари ҳукамо ва равоншиносон,
дилбастагии аз ҳад зиёд ба ҷизе
ва канор гузоштани роҳнамоҳои
акл аст ва омили бурузи тафрит,
бейродатӣ, сард шудани ҳисси
муруvvat ва бузургӣ дар инсон
ва номутаодилии шаҳсияти
вай мебошад. Масалан, ифрот
ва тафрит дар ҳӯрдан ё ба
фарбехии аз ҳад зиёд ба бемориҳо
меанҷомад ва ё ҷисмро лоғар
карда, аз коромадии ҷисмияш
мекоҳонад, пас, ифрот ба ҳӯрдан
ғизо танро сард менамояд; ифрот
ва тафрит дар хобидан ё ба
касалию танбалӣ, ё ба бехобӣ ва
ё ба афсурдани асабҳо меанҷомад.
Ифрот ва тафрит дар бадбинӣ,
ҳасаду адован низ зарарнок анҷом
ёфта, дар муҳаббату эътиномид
аз ҳад зиёд низ зиёнвар ба охир
мерасад.

ташаккул ва тавсиаи ифротгарой инҳоянд: буҳронҳои иҷтимоио иқтисодӣ ва сиёсӣ, равонӣ, коҳиш ёфтани сатҳи зиндагии аксарияти аҳолӣ, таъқиби дигарандешон, сатҳи пасти фаъолияти мақомоти ҳокимияти давлатӣ ва ҳифзи ҳуқуқ, мавҷуд набудани механизми муассисири ҳифзи ҳуқуки шаҳрвандон ва гайра. Дар ҷунин ҳолатҳо фардҳо ва ғурӯҳҳо пайдо мешаванд, ки вазъи бавучудомадаро бо роҳи зӯроварӣ ҳал кардан меҳоҳанд.

Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалий Раҳмон вазъияти сиёсӣ-доҳилии кишварро баҳо дода, гуфта буд: «Ифротгарои динӣ дар даҳсолаҳои охир шиддат гирифтааст. Равандҳои чаҳонишавӣ боиси зуҳури падидаҳое назари терроризм, ифротгарӣ, тундгарӣ ва дигар ҷиноёти сатҳи фарогири ҷаҳонӣ шудааст. Тоҷикистон наметавонад, ки дар мубориза бар зидди ин падидаи номатлуби ҷаҳонӣ бетараф бошад».

Ифрот ва тафрит (яъне, аз ҳадди эътидол гузаштан дар чизе ё коре ва барьакс, то ба дарачаи ифротгарон — алоқаманданд. Яке аз шаклҳо ифротгарой, ифротгарони равонӣ мебошад.

даркорй нарасидани чизе ё коре), маъмулан, бо эътидол ё миёнаравй дар тазод буда, дар ахлок, сиёсат ва дин барои гояхое ба кор меравад, ки дур аз гароишҳон ҷараёнҳои аслии мавриди қабули чомея мебошанд. Он имкон дорад беморист дар вучуди инсон ва чомея, ки шахс ва ё гурӯҳро барои содир кардани амалу фаъолиятҳои зарарнок барои худ ва дигарон водор менамояд ва албатта, чун бемории ҷисмонии инсон омилҳои пайдоиш ва

РОБИТА БО ЧОМЕА

*Дил ба ғами Ватан фигор ман накунам, кӣ мекунад?
Чон ба раҳи Ватан нисор ман накунам, кӣ мекунад?
Дар баду неки ў шарик ман нашавам, кӣ мешавад?
Хифзу вафои ў шиор ман накунам, кӣ мекунад?*

Xак ба чониби шоири ҳакгүю шодравон маъруфFaффор Мирзо аст, ки ин маъниро бо воситай шеър ифода кардааст. Ҳар яки моро мебояд дар ҳифзи амнияти қишишвару давлату миллиати худ ба ин гуна ашъори пандомӯз така намоем.

Аз муҳимтарин омилхое, ки баюри пешрафти ҳаёти иҷтимоӣ мусоидат менамояд, мустаҳкам булани робита бо ҷомеа аст. Ба назарам, зарурати чунин робита ба соҳаи маориф ва ҳарбӣ бештар эҳсос мешавад. Соҳаи ҳарбӣ-ватандӯстӣ маҳз тавассути муносабати солими ҷомеа бо масъулини ниҳодҳои марбута метавонад рушд кунад. Маълум аст, ки ҳамасола барои сафарбар намудани наваскарон расман ду давра - маросими ҷалбо ва давлати ҷавонон ба хидмат Ватан сурат мегирад. Шикояти

сабабҳои ривоҷу густариш, инчунин, роҳҳои пешгирӣ (пеш аз зуҳри он) ва бартараф кардани оқибатҳои онро дорад. Ифротгарои равонӣ, пеш аз ҳама, ба эҳсосот, қайфият ва ҳолати рафттору кирдори шаҳси ифротгаро вобаста аст, ки дар шароитҳои муайян бевосита ин ҳолатҳо ба амалҳои ифротгарӣ мусоидат мекунанд. Албатта, вазъи буҳрони тӯлонии иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва амсоли ин ба зуҳри ифротгарои равонӣ аллангаи бештаре мебахшад ва аксари гурӯҳҳои иҷтимоиро ба ҳолати ногувори руҳию равонӣ дучор месозад. Омилҳо ва заминаҳои амалҳои ифротгарои равонӣ сараввал дар ҷисми шаҳси ифротгаро зуҳур мейёбанд. Равонӣ гирифтгоранд. Масалан, зӯроварии оиласӣ ё худ ҷангӯзи чидолҳои оиласӣ боиси оғоҳ мешаванд, ки кӯдаке, ки дар ин оила ба камол мерасад, ба бемориҳои гуногуни равониву руҳӣ гирифтгар мешавад. Зинан ба зина кӯдаке, ки дар оиласӣ носолим аз зӯроварӣ таълими гирифт ва ба ҳоҳару додарони хештаҳмили иродиа хешро омӯҳт, дар наврасӣ ба дӯстон ва ҳамсинфонӣ хеш ин корро дубора таҷриби кард, дар ҷавонӣ ба шаҳсияти даҳчанд носолим (дар муқоиса бо оилаи худ) табдил ҳоҳад ёфт. Ӯ дар ҷавонӣ ва бузургсозӣ беҳамфирону ҳамкешони хеш ба таъсиси ташкилоте мепардозад ва дар садади иҷрои нақшаву корҳои ношиистаи бузургтаре ҳоҳад шуд.

давраи кӯдаки фарзанди худ бояд барои адами худоҳӣ дар вучудаш саъю талош варзанд ва баркашидаву санҷидани ҳар як корро дар мизони ақлу ҳиради тифли худ ёд диханд, эҳтироми дигарон, баҳусус, қалонсолон, ватандӯстӣ, ҳирадгарой дар умури корҳо, дӯстдории донишу фарҳангро омӯзонанд.

Хулоса, чунон ки ишора рафт, ифротгарои равонӣ ва иҷтимоӣ реша ва асоси ҳама гуна ифротгароӣ буда, тамоми дигар анвои ифротгароӣ бар бунёди он рушд мейбад. Яъне, бешубҳа, тамоми анвои ифротгароӣ, тундгароӣ ва ҳатто, тероризм сарчашмаи бемориҳои равониро дар худ дошта, аз ифротгароии равонӣ маншъ мегиранд. Ифротгароии равонӣ ҳамчун падидан иҷтимоӣ на яку якбора, балки пайдоиши дурӯз дароз дорад ва дар тӯли зиндагии инсон ва ҷомеа зуҳури ҳудро мунтазам ошкор мекунад, агар дар оила, дар гурӯҳ ва дар маҷмуъ, дар ҷомеа заминаҳои зуҳури он вучуд дошта бошад. Агар мо ба решаву бунёди ифротгароии равонӣ ва ба марҳалай таҳаввули тӯлонии зуҳур кардани он назар карда натавонем ва ё наҳоҳем, ки ба ҷомеа ҳамчун низом таъсири манғии ҳудро мерасонад, ҳангоми давои ин бемории иҷтимоӣ факат ба оқибатҳои он сару кор ҳоҳем дошт. Яъне, ҷисман нобуд кардани ифротгароён, тундгароён ва ё террористон ҳаргиз маънни онро наҳоҳад дошт, ки мо аз ин зуҳурот манфур раҳой ёфтаем. Ҳамчунин, масъалаи ифротгароӣ, тундгароӣ ва тероризм бо роҳи зиндонӣ кардани тарафдорони ин падидоҳо низ ҳал наҳоҳад шуд, зеро дар ҳар ду ҳолат мо на бо сарчашмаи бурузи онҳо, балки бо оқибатҳои ин падидоҳо мубориза барем. Ҳангоме ки ҷомеа бо ба кор гирифтани бехтарин ва муассиртарин усулу механизмиҳои илмии бартараф кардани ин падидоҳои манғии ҷомеа дар он – оила, кӯдакистон, макотиби миёна ва ойл шурӯъ мекунад, маҳз ҳамон дам метавон умед кард, ки пеши роҳи ифротгароӣ бо тамоми анвои он гирифта ҳоҳад шуд. Аммо ин ҳам поёни кор наҳоҳад буд, зеро ифротгароӣ ва душвориҳои ҷомеа ҳаргиз поён ёфтани ва ба охир расиданӣ нест, вали фоизи он ва шиддати онро пасти кардан мумкин аст, то ин ки барои мардум, оила ва ҷомеа ҳатарзо набошад.

*Шаҳнозаи ШАМСИДДИН,
омӯзгори кафедраи
чамъиятии ДДТТ
ба номи Абуалӣ ибни Сино*

Ин зуухорт бештар аз рёй хүснэгтэй тааны инсон муйян мегардад. Ифротгароны равоний хамчун марий дар вучуди инсони мубталои он огохона ва гайриогохона метавонад бошад. Шахсе, ки огохона ифрот меваэрзад, хатман далеле барои он дорад (харчанд далелхояш нодурусту гайринсоний хам бошанд); ин шахс ё зархариди касе шудааст ё барои ин кораш меҳоҳад, хиссийтэ худхохияшро ором созад, шуҳрате дар назди дүстону ҳаммиллатони худ касб кунад ва хатто, худро курбон кунад. Яйне, чунин шахс мубтало ё гирифтори бемории худхохий, шуҳрattалабӣ ва сарвату давлат аст.

Масалан, бо роххой хавасманд намудани дүстонаш дар ибтида даст ба кирдорхой гайриахлоқи ва гайриинтизомий мезанаад (шаробнүшию тамокукашӣ ва ҷалби дигарон ба ин корхон бехудаву баҳуда озор додани одамон ва гайра). Баъдтар ба содир карданчи чиноятҳои хурду бузург (авбошӣ, қаллобӣ, дуздӣ) шуруй мекунад, зоро дигар кору накшакои хурду кучак, хиссийтэ худхохӣ ва ҳангоматалабии ўрочонеъ карда наметавонанд ва ўм меҳоҳад, шахсияти хешро марҳалада ба марҳала дар сатҳи деха, якчанд деха, нохия, якчанд нохияни гирду атроф, дар чумхурӣ ва хатто берун аз он ва ҷаҳон нишон дихад ва агар илоҷаш бошад

Барои таҳлили илмии зуҳури омилҳои ифротгарой бояд ба нишонаҳои зуҳури ифротгарони равонӣ ва иҷтимоӣ назар андозем. Ифротгарони равонӣ ва иҷтимоӣ сарчашмаи худро доранд, ки онро ба омилҳои дохилӣ ва берунӣ тақсим кардаанд. Ба меҳоҳад, ки шоҳи ҷаҳон бошад. Ин тамоюзоти руҳиву равонони чунин инсон агар ба дӯстону рафиқони дигараши сироят кунад, оҳиста-оҳиста ба гиреҳҳои гарони иҷтимоӣ табдил мегарданд, ки оқибатҳои он барои давлату миллат бисёр гарон ҳоҳад буд.

омилхой дохилй, пеш аз хама, омили табиину зотт мансуб аст. Янье, ба ифротгарои равонӣ бештар шахсоне майл мекунанд, ки табиятан ё зотан дар вучуди хеш ба чунин майлҳое, аз кабили зӯроварӣ, тамаъчӯй, эҳсосоти баланд тарс ҳолатҳои маҳсуси

"Ман накунам, кі мекунад?" - беҳтарин даъват

зиёди чомеа аз масъулуни ин ниҳод далели он аст, ки ҳанӯз бисёриҳо ба дарки зарурати робитаи солим сарфаҳм нарафтаанд. Қувваҳои мусаллаҳ ҳомии давлату мардуму сарзамини моянд, аз ин рӯ, барои хидмат дар сафҳаи он бехтаринҳо инчунин, шабакаҳои иҷтимоӣ мебинем, ки дар сафи хидмат қарор доштани ин ҷавонон эътибори бештардор дорад. Чунки онҳо маърифати баланди ватандориро аз ҳуд карда, ихтиёран ба хидмати Ватан ҳозир мешаванд.

Боиси хүншнүүдист, ки чалб намуданы чавонон ба хидмати Ватан аз хисоби хатмкунандагони макотибы ойл натиача хуб ба бор оварда истодааст. Мөн тавассутти матбуот бахусуу телевизионд ва

Агар чунин натича даст дихад, бовар дорам, чавонон бо ихтиёри худ ба хидмат мепайванданд ва бехудагүйхо ҳам кам мегарданд. Аз ҷониби дигар, мо метавонем ба дарки хидоятҳои хикматбори Президенти кишвар, муҳтарам Эмомалий Раҳмон расида, Ватанро ҳамчун модари худ дӯст дорем, ба қадраш расем ва онро чун гавҳараки ҳамон ҷаҳонни монам.

им хифз намоем.
Чамолиддин НАБИЕВ,
муовини раиси шаҳраки ноҳияи
Mir Sainid Alish Xamadoniy

РИСОЛАТ

Шарти хеле муҳимми баланд бардоштани сифати кори тарбиявии роҳбари синф маҳорат ва лаёқати педагогии ў мебошиад. Роҳбари синф бояд хонандагонро беҳуда сарзаниши накунад. сабабҳои камбуди дар раванди хонии ва рафтори хонанда содиршударо фаҳмида, ба ў доир ба бартараф намудани ин норасоиҳо маслиҳатҳои оқилона диҳад. Надонистани сабабҳои ҳатокорӣ ва камбуди рафтори хонанда, аксар ба тадбирандешӣ ва баҳодиҳии шитобкорона боис мешавад.

Роҳбарони синф бояд
чун одат ҳамаи
чиҳатҳоро андешида, ниҳоят
эҳтиёткоронаву боназокат

Нақши роҳбари синф дар тарбия

амал кунанд.

Дар ин масъала вай бояд бодиққат бошад ва ҳамаи кирдор ва амали хонандагонро омӯзад ва танҳо баъди ин кор усули педагогиро ба кор барад. Дар таҷриба дар як мактаб чунин воеқа рӯй дод: Хонанда ба дарс дер монд. Ба саволи роҳбари синф дар бораи дер мондани худ ба дарс чунин гуфт: «Ичозат дихед, сабаби дер монданамро баъди мал мегардад ва агар роҳбари синф аз инкишофи илми педагогика бехабар монда, усулҳои нави тарбияро ба кор набарад, вазифаҳои ба зиммааш гузаштаро бе нуқсон ичро карда наметавонад. Роҳбари синф ба фахмишу донишҳои пештар аз-худкардааш дар ҳар лаҳза такия карда наметавонад, зоро кори тарбия доимо гуногуншаклиро талаб мекунад.

дарс ё дар алохидагӣ ба худатон гӯям». Аммо роҳбари синф сабаби дер мондани ўро фавран ва дар хузури хонандагон (ҳамсинфонаш) донистан меҳост. Вале ба нигоҳи хичолатмандонаи талаба нигариста, ў розӣ шуд. Дар вақти танаффус роҳбари синф фаҳмид, ки хонанда ҳангоми ба мактаб омаданаш бо пиранзе воҳӯрдааст, ки бо халтаи пур аз картошкагӣ базӯр роҳ мегашт. Хонанда халтаи картошкай пиразанро гирифта, то иштирокӣ бештара аст. Пештаки

то хонааш бурдааст. Пиразан ба ў 5 сомонӣ додани шудааст, vale ў пулро нагирифта, гуфтааст, ки ў ин корро аз рӯй васияти раҳматии падараш кардааст. Bo вучуди ин, пиразан пулро оҳиста дар кисай хонанд гузоштааст. Darроҳ ба сӯи мактаб хонанд додааст, ки дар кисааш 5 сомонӣ пайдо шудааст. Ba ҳулосае омадааст, ки ин ҳамон пули пиразан ба ў пешниҳодкарда мебошад ва азроҳаш гашта пулро ба пиразан баргардонидааст.

Бо кори баланд бардоштани ихтисоси роҳбарони синф одатан бояд маъмурияти мактаб, раиси созмони талабагӣ, муовинони директор оид ба таълим ва тарбия, раиси иттифоқи касаба ва роҳбарони иттиҳодияҳои методӣ машгул шаванд. Масъалаи роҳбарони синф ва ё кори бо тарбия машгул шудан, методикай ўва дигар паҳљуҳои илмию методии ин кор дар маҷлиси назди директор ва шурӯи педагогӣ

Роҳбари синф хонандаро ба фавран гуфтани сабаби дермонияш маҷбур накард, ки ин бечунчаро рафтори дуруст мебошад. Дӯст дошттан ва хурмат кардани бачаҳо, барои баланд бардоштани сатҳи саводнокӣ ва кори тарбияйӣ, мухаббати оқилона ва хурмат кардани хонандагон низ ёрии қалон ме-

расонад. Агар роҳбари синф ба
хонандагони худ бепарвоёна
за хусусан, бе эҳтирому бо та-
каббур муносабат кунад, худи
ҳамин ўро аз хонандагон дур
карда, байни онҳо мушкили ба
миён меорад.

Баъзе роҳбарони синф но-
дуруст чунин мепиндоранд, ки
ёй бо хонандагони беинтизом,
ақибмонда бе шавқу ҳавас,
ниддӣ гуфтугӯй кардан лозим
аст.

Бо чунин хонандагон
гамхорона, ҳалимона ва зира-
кона муносибат кардан беш-
тар таъсир мебахшад. Албатта,
баъзан аз бачаҳо ҳатман талаб
кардан лозим аст, ки қоидаҳои
одобро дар мактаб итоат кар-
да, қоидаҳои талабагӣ, одобу-
рафтор дар ҷойҳои ҷамъияти
ва дигар дастуру супоришҳоро
риоя намоянд.

Ташкил ва методикаи корхои таълимию тарбиявӣ

ТАЧРИБАИ СУДМАНД

Ду устоди сохибтаңриба

Омӯзши таҷрибаи пешқадами педагогӣ яке аз воситаҳои муҳимми баландбардоштани маҳорати касбии омӯзгорон ба ҳисоб меравад. Омӯзгорон ба васили омӯзши таҷрибаи пешқадами педагогии омӯзгори муваффаку навовар, метавонанд донишу маҳорат ва муносибати худро вобаста ба таълим беҳтар намуда, дар раванди фаъолияти худ тағйирот ворид кунанд. Омӯзши ва тарғиби таҷрибаи пешқадами педагогӣ яке аз вазифаҳои асосии Донишкадаи ҷумҳурӣ институти омӯзгорон ба ғизоҳӣ ҳамчун ниҳоди тақомулу таҳаввули маҳорати касбии омӯзгорон масъул ба шумор меравад.

Масъалаи мазкур ба во-
ситай Озмоишгоҳи
илмӣ-таҳқиқотии «Такми-
ли маҳорати педагогӣ»-и
ДҶТИБКСМ назорат карда ме-
шавад.

дааст, ки дар тамоми шаҳру вилоятҳои чумхурӣ фаъолият мекунанд. Натиҷаи хидматҳои арзандааш дар соҳаи маориф аст, борҳо бо ифтихорномаҳо, медали «Хизмати шоиста» ва нишони «Аълоҳии маорифи ҶТ» қадр шудаанд.

Мусаллама Ҳамидова соли 1978, пас аз ҳатми ДДОТ ба номи С.Айнӣ фаъолияташро ҳамчун омӯзгори забони англisiй дар мактаби рақами 32-и ноҳияи Рӯдакӣ оғоз на-мудааст. Соли 2004 дар озмуни лоиҳаи «ТЕА – Program», ки бо ташаббуси сафорати Амрико дар чумхурӣ ташкил шуд, голиб гардида, тӯли 75 рӯз дар муассисаҳои шимолии ИМА таҷриба омӯхтааст. Аз соли 2006 дар донишкада, дар кафедраи методикаи таълими фанҳои ҷамъиятий-гуманитарӣ ба сифати омӯзгори қалон фаъолият дорад. *Дар ҳислатномааш ҷунин омадааст: "Мавсүф шахси оромтабии ва меҳнатдӯст буда, дар байни колективи до-нишкада соҳиби иззату эҳтиром аст. Ў ҳамеша қӯшиши ба ҳарҷ медиҳад, ки шунавандагони курсҳои такмили ихтисоси омӯзгорони забони англisiро бо усулҳои нави таълим баҳраманд гардонад. Ҳангоми фаъолият бо ҳамкорон муносибати хуби корӣ дорад. Супоришиҳои маъмурӣ-ти муассисаро сари вакт иҷро намуда, қӯшиши менамояд, ки ба боварии роҳбарияти муассиса сазовор бошад".*

Чун сухан аз маҳорати таҷрибай педагогӣ ба миён меояд, беихтиёр симои нуронии ду мутахассиси варзидаи соҳаи маориф, ки солҳои зиёд умри худро сарфи тарбияи шогирдон кардаанд, пеши назар падидор мешавад: омӯзгорони собиқадор ва мактабшиноси соҳибтаҷриба Тӯтиҳон Девоншоева ва Мусаллама Ҳамидова.

Тўтихон Девоншоева пасаз хатми Дошишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.Айнӣ фаъолияти худро ҳамчун мураббии мактаб-парваришгоҳи №1-и шаҳри Хоруғ оғоз намуда, то вазифаи сармухассиси Вазора-риаш ворид мешавед, ўро доимо саргарми тартиб додани ин ё он нақша, ё омодагӣ ба машгулияти оянда мебинед. Ҳарлаҳза шогирдонаш занг зада, аз саломатию ахволаш пурсон мешаванд. Тӯли солҳои кораш садҳо шогирдро тарбия наму-

КОНФЕРЕНСИЯ

Қобиляйтҳои педагогӣ – психологии омӯзгор

Чанде қабл дар толори фархангии Донишгохи давлатии Күлөб ба номи Абуабдуллохи Рұдакий конференсияи чумхуриявии илмій-назарый дар мавзуи «Талаботи замони мусосир ба қобилияттои педагоги-психологии омұзғор» баргузор гардид. Ректори донишгоҳ доктори илмҳои хуқуқшиносӣ, профессор Раҳмон Дишод Сафарбек зимни суханронии худ, аз чұмла, иброз дошт, ки маъмурияти донишгоҳ дар ҳамкорый бо дигар вазорату идораҳо, тавассуты роҳандозлықтарынан тәтпими, қасабу

хунархой мусир ва омӯзиши амалии донишҷӯён бо роҳи пайванди илм ва истеҳсолот, ҷиҳати баланд бардоштани сатҳу сифати омода намудани мутахассисони соҳаи гуногун тадбирҳои судмандро амалий месозад.

Сипас, маърузай Ш.Носиров,
дотсенти кафедраи фанҳои
гуманитарии Донишгоҳи
давлатии молия ва иқтисодии
Тоҷикистон дар мавзуи
«Қобилиятҳои педагогии
омӯзгор-муайянкунандагӣ
муваффақияти азҳудкунии
донишни маҳорат ва малакаҳои
хонандагон» дотсент.

С.Исоева, мудири кафедраи психологияи ДДК ба номи А.Рӯдакӣ дар мавзуи «Нақши фаъолияти таълимӣ дар рушду нумуи сифатҳои касбии муаллим» ва муаллими калони кафедраи психологияи ДДК С.Курбонов дар мавзуи «Тарбия ва ташаккули сифатҳои психологии муаллим» шунуда шуд. Баъди шунидани маърузаҳои илмӣ конференсия кори худро дар бахшҳо идома дод. Дар кори конференсия 68

*Шариф АБДУЛҲАМИД,
«Омӯзгор»,
ендоғати Ҳатлон*

БА ОЗМУН

Мохи мартин соли 2021 зимни нахустин чаласан Эътилофи обу иқлими Пешвои миллат, Президенти Чумхурии Тоҷикистон, мұхтарам Эмомали Рахмон иброз дошта буданд, ки обшавии босуръати пиряҳҳо дар баробари зиёдшавии истеъмоли об, ки ба афзоши аҳолӣ ва рушди иқтисодӣ вобастагӣ дорад, метавонад ба оқибатҳои манғӣ боис шавад. Ҳамин аст, ки 14 декабр Мачмаи Умумии Созмони Милали Муттаҳид зимни иҷлосияи 77-уми худ қатъномаи «Соли 2025 – Соли байналмилалии ҳифзи пиряҳҳо»ро, ки аз ҷониби Чумхурии Тоҷикистон пешниҳод шуда буд, қабул кард.

Холо буҳрони экологӣ на танҳо ба ноҳия ё минтақаи алоҳида, балки ба тамоми кураи Замин таҳдид карда истодааст.

Эълон гардидаани «Соли байналмилалии ҳифзи пиряҳҳо» масъулияти хар як фардро баланд мебардорад, ҳусусан, нақш ва мақоми омӯзгорон дар татбикӣ ин ташаббус бузург аст.

Натанҳо дар як соати дарсӣ, балки дар лаҳзаҳои берун аз дарс бояд ҳар яки мо барои тозаву озода нигоҳ доштани муҳити зист

олуда шудааст, ки ин ба саломатии инсон таъсири манғӣ мерасонад.

Инсон дар муҳити тозаву озода умр ба сар бурда, дар аксар ҳолатҳо аз ҳавои заҳролуд ва мутобиқат накардан муҳити зист ба организм саломатии хеш ва атрофиёнро аз даст медиҳад, ки ин дар ҳақиқат, нигаронкунанда мебошад.

Аз ҷумла, ҷангалҳо, пеш аз ҳама, манбаи асосии маводди

Ҳифзи пиряҳҳо ва маърифати экологӣ

тадбирҳои амалӣ андешем.

Фаромӯш набояд кард, ки ҳифзи муҳити зист кафолати мұттасилии ғаъволияти олами зинда ва дар мачмӯй, одамон ва ғаъволияти онҳо мебошад.

Тоҷикистон, ҳамчун қишивари обҳои мусафро шинохта шудааст ва 93 дарсадашро кӯҳҳо ташкил медиҳад.

Солҳои ахир муносибати нодурусти одамон ба табиит, аз меъёр зиёд ва бетартибона ҷамъоварӣ кардан рустаниҳо, շикори ҳайвонот ва дигар омилҳо сабаби кам гардидаи намудҳои зиёдӣ набототу ҳайвонот гардида истодаанд.

Дар натиҷаи истифодай нодурусти замин, афзоши босуръати аҳолӣ, ба Ҷътибор нағирифтани ғаъроити муҳит ва мувозинати экологӣ, инчунин, ағзудани даҳолати инсон ба табиит, муҳити зист ҳаробу ҳаво

соҳтмон ва соҳаи химия ба ҳисоб меравад, лекин, ҳамчунин, ҳусусияти танзими об, ҳифзи ҳок, вайрон нашудани қабати атмосферӣ ва ҳосил кардан ҳавои тозорӣ дарорӣ.

Гуфтан бамаврид аст, ки дар ҷароити ҳозира яке аз воситаи тарбияи одамон, алалхусус, ҷавонону наврасон, баланд бардоштани маърифати экологии онҳо мебошад, ки аз оила, кӯдакистон, мактаб, соҳторҳои давлативу гайридавлатӣ, воситаҳои аҳбори умум ва гайра маншъ мегирад.

Хурсанд НУРОВ,
омӯзгори география
ва экологияи гимназии
ноҳияи Балҷувон

БИОЛОГИЯ

Ҷилои оташакҳо

Дар табиат организмҳои зиндаи гуногуни аз ҳуд рӯшиноиғкананда мавҷуданд, ки онҳоро манбаъҳои рӯшинои табиӣ мегӯянд. Кирмҳои шабчароғ ё ҳуд оташакҳо аз ҷумлаи онҳо мебошанд. Ин ҳашарот ба ҳисоби миёна аз 3 ҷон то 3 см дарорӣ дошта, аксар шакли ҳамвор доранд. Қисме аз онҳо парвоз карда мегавонанд.

Энтомологҳо қарид 2000 намуди кирмҳои шабчароғ шинохта, тарзи зисти зиёда аз 800 намуди онҳоро омӯхтаанд.

Оташакҳо қобилияти баланди биолюминесенсионӣ доранд. Ҳатто, тухмҳои гузоштаи онҳо муддате шуъафакани ҷонғоҳи гуногун зоҳир мекунанд. (Масалан, гамбуско афқаништи сурханг, сабзанг, кабудранг, тилоранг). Организмҳои кирмҳои шабчароғ, яъне, оташакҳо заҳрнок мебошанд. Ин имкон медиҳад, ки онҳо тумайни дигарон нагарданд. Оташакҳо ба воситаи тухмгузорӣ афзоиш мекунанд. Зиндагии онҳо 4 давраро дар бар мегирад:

- Давраи дар тухм будан (3-4 ҳафта);
- Давраи кирмакӣ ё нимфа (аз 3 ҷон то 1,5 сол);
- Давраи зочагӣ (1-2 ҳафта);
- Давраи мустақилона зиндагӣ кардан (қадрасӣ) ё имаго (3-4 ҳафта).

Реаксияи химиявие, ки дар организми кирмҳои шабчароғ бо иштирикои лютсеферин, лютсиферазро аз АТФ (қислотаи аденоцитріофосфорӣ) мегузард, боиси ҷудо шудани энергия дар шакли рӯшинои мегардад. Ин

шуюъҳо бо ёрии кристаллҳои кислотаи пешбоб инъикос шуда, ба самти даркорӣ фиристода мешаванд. Шуъоъҳо бадани оташакҳо қарид, ки наметафсонанд. Самаронокии равшанидии кирмҳои шабчароғ аз 87 то 98%-ро ташкил медиҳад (барои дуруст тасаввур кардан физиониши, ки дар ҳонаҳоямон истифода мекунем, ин нишондиханд ба 5% мерасад. 95%-и энергияи барқ барои тафсандани танаи ҷароғ бехуда сарф мешавад). Кирмҳои шабчароғ бо ёрии импульсҳои аз мағзи сарашон фиристодамешуда дурахшони афқаништҳои шонро идора ва каму зиёд мекунанд.

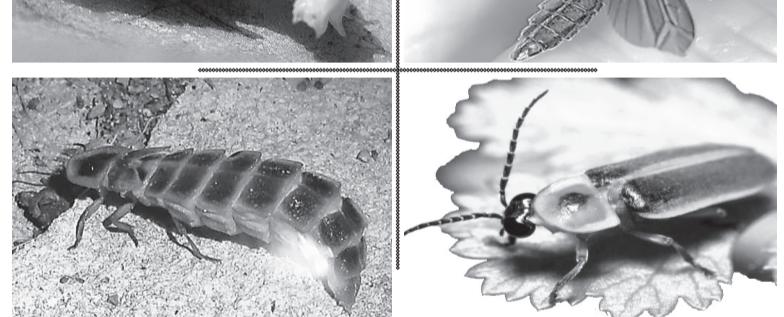
Шуъафакани гамбуско як тарзи муоширати байнҳамдигарии намудҳо буда, пеш аз ҳама, ҷустуҷӯи шарники ҳудро нишон медиҳанд (мисли он ки «рӯзӣ ҳаст ё рӯзӣ нест»). Нарина дар баландиҳо парвоз карда, афқаништи ҷавоӣ мекунад. Модина аз пастӣ, яъне дар болои алафҳо истода, афқаништи ҷавоӣ мекунад. Нарина ва модинаи онҳо дар болои замин ё алафҳои пасть ҷуфт мешаванд. Ин ҷуфтшавӣ 1-3 соат давом мекунад. Баъд аз он, модина дар ҷуғарҳои ҳок, қисми поёни барғҳон растаниҳо ё ушнаҳо то 100 дона тухм мегузорад.

Дар замонҳо, ки одамон энергияи барқро намедонистанд, кирмҳои шабчароғро дастгир карда, дар қафасҳои маҳсус ва дертар дар банкаҳо ҷой дода, барои равшанкунни ҳонаҳояшон истифода мебурданд. Занҳо онҳоро барои дар шабнишинҳо иштирикои кардан ҳамчун воситаи тухмгузорӣ афзоиш мекунанд. То кунун дар ин ҷо меваффакиятэ бадаст наомадааст.

Дар Зеландия Нав горе бо номи Glowworm Caves (гори оташакҳо) мавҷуд аст, ки дар он оташакҳо ҳаёт ба сар мебаранд.

Он гори машҳур аз ҳисоби афқаниши оташакҳо ҳамеша дурахшон аст.

Дар ҷонибии институти кайхоншиносии Амрико NASA усули аз бадани оташакҳо ҷудокунии лютсеферин ва лютсиферазро омӯхта, онро барои таддики мавҷуд будани ҳаёт дар сайдираҳои Офтоб истифода мебаранд. Ин моддаҳо ҳанғоми мавҷуд будани манбаи универсалии ҳаёт-қислотаи АТФ дар ҳуд рӯшинои коркард мекунанд. То кунун дар ин ҷо меваффакиятэ бадаст наомадааст.

Музаффар ФАҒУРОВ,
сағомӯзғори кафедраи
табиӣ-риёзии
коллекции омӯзгории
ДДБ ба номи Носирӣ Ҳусрав,
Аълоҷи маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон

аъзои Созмони Милали Муттаҳид амалӣ мегарданд. Ҳамкории пурсамар дар арсаи истифодай оқилюнаи заҳираҳои об имкони бо об таъминӣ намудани аҳолии қишиварҳои минтақаҳо фароҳам оварда, дар баробари ин, ба ҳифзи муҳити зист мусоидат менамояд.

Тоҷикистон қишивари обҳои мусафғост ва муарриғии қишивар дар сатҳи байналмилалий боиси ҷалби сайёҳон ва мемонони зиёд мегардад ва бовар дорем, ки ин ҳама иқдомҳои начиби Сарвари қишивар дар баробари омилҳои дигар барои рушди иқтисодӣ мамлакат заминҳои мусоидат фароҳам мөварабанд.

Боиси ифтиҳор аст, ки ҳамаи ин ташаббусҳои Ҳукумати Чумхурии Тоҷикистон бо сарварии Пешвои миллат, мұхтарам Эмомали Рахмон бо пуштибонии аксари қишиварҳои

Иқдомҳои башардӯстона

2018 – 2028», соли 2025 - Соли байналмилалии ҳифзи пиряҳҳо аз муҳимтарин иқдомоти ҷаҳонии Чумхурии Тоҷикистон ба шумор мераవанд.

Маҳз аз ҳамин хотир, ҷомеаи байналмилалий Президенти Чумхурии Тоҷикистон, мұхтарам Эмомали Рахмонро ба ҳайси поягузори ҳама ташаббусу иқдомиллалӣ дар соҳаи об эътироф кардааст. Ин ташаббусҳои Тоҷикистон мавриди ҷаҳонии ҷомеаи байналмилалий қарор гирифтаанд ва барои болоравӣ ва вусъати обрӯи эътироф Тоҷикистон дар сатҳи

ҷаҳонӣ нақши муҳим мебозанд.

Дар баробари мулокот бо роҳбарони ҷаҳонӣ қишивар ҳаваста ба Ҷътибор нағирифтани ғаъроити муҳити зисти 2025 ҳамчун Соли байналмилалии ҳифзи пиряҳҳо аз соли 2025 ҳар сол таҷдил кардан 21 март ҳамчун Рӯзи ҷаҳонии пиряҳҳо, омодагии Тоҷикистон ҷиҳати пешбуруди масъалаҳои об, аз ҷумла, пайгирии Конфронси оби Созмони Милали Муттаҳид-2023 андешаронӣ кардан.

Боиси ифтиҳор аст, ки ҳамаи ин ташаббусҳои Ҳукумати Чумхурии Тоҷикистон бо сарварии Пешвои миллат, мұхтарам Эмомали Рахмон бо пуштибонии аксари қишиварҳои

Дар ДДОТ ба номи С.Айнӣ таҳти унвони «Ҳеч қас ва ҳеч ҷиз фаромӯш нашудааст» ҳамоиши илми баргузор гашт.

Устод Гафур Носиров машъалафрӯзи роҳи шогирдон ва яке аз чехраҳои шинохташуда аҳли маорифи шаҳри Панҷакент ба ҳисоб рафта, тамоми ҳаётни пурсамири хешро сарфи таълиму тарбияи насли наврас кардааст ва сарафrozии худро аз ин касби пуршираф мегонад. Ин марди шариғу соҳибэҳтиром 89 - сола буда, айни замон дар иштонаи фарзандону наберагон даврони пирӣ меронад. Дар ин синну сол даст ба кори эҷоди замон кори осон нест ва ҳамто боварнакарданист, хоса дар риштани назм ва аз ҳама аҷибаши он ки ҳамаи эҷоди шоир пас аз 85 - солагӣ сурат гирифтааст.

Шариғу кордону олихиммат

Ин омӯзгори сабқадор, ба ифодаи устод Рӯдакӣ, аз таҷрибай рӯзгор баҳра гирифта, бардоштҳои худро аз ин ҷоҳаи пур аз шебу фароз дар қолаби назм бо таҳаллуси “Ғуфрон” рӯй когаз овардааст, то ин ки ба василин ин гуфтаҳо, ки орӣ аз даъвони шоириянд, насли наврасро тарбия намояд, бар замми ин, аз худ нишоне бокӣ гузорад. Ҳастии инсон ва фолиятиаш ба зоҳмати пурсамири ҳамешаи пайванд мебошад.

Пири хирад - бобои Ғуфрон муаллифи маҷмуаҳои “Ҷӯгори умр”, “Давоми умр”, “Дилшод ва Гулшан”, “Насиҳат ба фарзанд” ва “Ҳадафнома” мебошад, ки дастраси ҳонандагони закиатъ гардидааст. Достони “Дилшод ва Гулшан” маҷмуаи сеюми омӯзгори сабқадору равшанзамир Носиров Ғафуров (бо таҳаллуси Ғуфрон) буда, аз он гувоҳӣ медиҳад, ки муаллиф аз гузашти рӯзгор ва бардоштҳои зиндагӣ сабаки хуб гирифтааст.

Устод Ғуфрон сарояндай воқеии дасткорварҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар замони истиқлол аст. Дар ашъори ў васфи Тоҷикистони соҳибистиклол, қадршиносии шаҳсияти ва заҳматҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтаром Эмомали Раҳмон дар роҳи расидан ба ваҳдати миллӣ ва истиқлоли воқеи мақоми маҳсус дорад.

Дар ғазали “Дӯст медорад туро” Пешвои қишишаронро “саҷвари маснаднишини боргоҳи тоҷикон” номид, афзудааст, азбаски тамоми ҳастии худро барои миллат баҳшидаанд, тамоми мардум: ҳоҳ мусулмон ва ҳоҳ гайримусулмон, ҳалқи Ҳиндӯ Чину Чопон ва ҳамчунин аҳли зиндон, ки пайваста дар

мавридиҳои муайян афв мешаванд, дӯст медоранд.

Дар муҳаммасе ҷаҳду талошҳои Сарвари давлатро дар роҳи баркарор кардани сулҳу ободӣ ба таври барҷаста ба риштани назм қашид, афзудааст, ки давлати пошҳӯрدارо якъо карда, дар миёни мардумат тухми муҳabbат коштӣ, теппии Шоҳон-Зигарро ҳамвор намуда, байнӣ Қулмава Кошгар роҳи нав бунёд кардӣ.

Дар достони “Дилшод ва Гулшан” Дилшод образи Пешвои муazzами миллиат мебошад. Шоир хисси эҳтироми худро ба Сарвари давлат хеле самими ба қалам доадааст ва таманно намудааст, ки Дилшод доимо дилшод бошад:

Дигар Дилшоди мо дилшод бошад,
Чу Гулшан хонааш обод бошад.

Шоир дар достон 22 сифатро ба Дилшод нисбат додааст: “ҳалим бобафову марди оқил”, “сийсатпешаву марди сухандон”, “ҷаҳондону ҷаҳонсанҷу ҷаҳонгارد”, “ҳакиқатҷӯи наттоқу абармард”, “сипаҳсолори сулҳу қавму миллиат”, “адофаҳму зайд”, кони фаросат”, “баландандешаву соҳибатонат”, “зариғу кордону олихиммат”, “тамаддунсузои тақдирсози қишишар”, “сафо-бахшандаву файёзи қишишар” ва ҳамин фазилатҳои Дилшод боис гардида, ки “Гирифт ў рутбати Пешвои миллиат”. Фазилатҳои номбаршударо шоир ба тарииҳи зайл ба риштai назм қашidaast:

Таҷаббускории Дилшоди одил,
Ҳалим бобафову марди оқил.
Сиёсатпешаву марди сухандон,
Адолатҳоҳ бар авлоди инсон,
Ҷаҳондону ҷаҳонганҷу ҷаҳонгارد,
Ҳакиқатҷӯи наттоқу абармард,
Сипаҳсолори сулҳу қавму миллиат,
Ҳамеша душманни ҷангу адован,

ПОСИ ХОТИР

Рӯзгоре дошт пурфайз

Ҷумъамурод Қаноатов соли 1955 дар дехаи зебоманзари Вешканди ноҳияи Айнӣ ба дунё омада, таҳсилоти ибтидоӣ дар зодгоҳаш паси сар кардааст. Ӯ мактаби дехаро бо баҳои “аъло” ҳатми намуда, бо дуои неки падару мадар ҷониби шаҳри бостонии Ҳуҷанд роҳ пеш мегирад. Чун аз баҷағӣ ба омӯзхони забон ва адабӣти рус таваҷҷӯҳи беандоза дошт, мутолиаи зиёд ўро забонон карда буд. Дар замони мактабхонӣ ба забони русӣ озодона ҳарф задани шаҳаси ҳамисифонро меовард. Ин буд, ки соли 1974 ба баҳии забони русии Ҷонишикаи давлатии омӯзгории Ленинобод ба номи С.М.Киров (Донишгоҳи давлатии Ҳуҷанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров) ҳуҷҷат супорида, донишҷӯ шуд.

Дилбастагии зиёд ба адабиёти рус ўро ба омӯзши асри тилори назми рус, асри XIX шавқанд мегардонад. Устод дар байни шоириони маъруфи рус бештар ба Александр Пушкин, Михаил Лермонтов, Афанасий Фет, Владимир Раевский, Сергей Дуров таваҷҷӯҳи дошта, аз тамоми осору ашъори ин мутафаккирони рус оғаҳӣ пайдо карда буд. Инчунин, ба ашъори шоири масалсарои

рус Иван Андреевич Крилов (1769-1844) ва Иван Захарович Суриков (1841-1880) таваҷҷӯҳи хоса доштааст. Устод, ки худ аз зодагони кӯҳҳои баланд буд, ба мутолиаи шеърҳои Суриков шавқи зиёд дошт, зеро мазмуну муҳтавои ашъори шоир ўро ба ҳаёни дехаву кори саҳро мебурд.

Ҷумъамурод Қаноатов ягона донишҷӯе буд, ки миёни ҳамсақабон адабиёти руси асри XIX-XX-ро хеле амиқ мемоӯҳт.

Ҷавони ҳушманд соли 1977 донишшадаро бо дипломи сурҳатм намуда, муддате ба корҳон имлӣ-таҳқиқотӣ машгул мешавад. Дар ин замини сарҷашмаҳои мұлтамади имлери дар мавзӯи “Шоирони асри XIX-ро рус ва нақши онҳо дар рушди адабиёти” чамъоварӣ менамояд. Вале бо сабабҳои вазъи оилавӣ корҳон имлӣ-таҳқиқотӣ худро канор гузашта, дар паҳлӯи волидайн карор мегирад. Ўро ба Ҳоротеппа (Истаравшан) мефиристанд ва як муддат ба талабагони ин минтақа аз фанин забони русӣ дарс мегӯяд. Аммо меҳри диёр ўро ба деха бармегардонад. Малакаи баланди дарсгӯяниш буд, ки дар як муддати кӯтоҳи ҷавонони деха забони русиро хеле хуб аз худ намуда.

Адаб изҳори рамзии эҳтиром нисбат ба ҳар инсон аст. Николай Бердяев

«Омӯзгор»
№ 19, 11 май
соли 2023

Адофаҳму зайд, кони фаросат,
Баландандешаву

соҳибматонат...

Як қисмати достон “Гулгулшукуфии Гулшан ва номвари ҷаҳонӣ шудани Дилшод” унвон гирифтааст. Дар ин қисмат сӯҳан дар бораи нашвунамои мулкӣ Гулшан, обод шудани дехаҳо, ҷаъмиини аҳолӣ бо нерӯи барк, бунёди бугу бӯстонҳо, ки ҳамаи ин комёбииҳо, аз нигоҳи шоир, аз “ташаббускории Дилшоди одил” шаҳодат медиҳад. Тавре ки муаллиф мениgorad:

Гарав монд ў сараши аз баҳри
миллат,

Ато кард ў ба мардум сулҳу
ваҳдат.

Барои баҳти инсон фикр
мекард,

Адолат бар забонаши зикр
мекард.

Дар ҷойи дигар бо ифтиҳор
мегӯяд:

Қанори адли ў поён надорад,
Чунин ҳиммат Анӯшировон

надорад.

Тавре ки дар достон ишораи рафтааст, яке аз ҳадафҳои нахустини Дилшод ҷаъмиини сулҳу ваҳдат дар қишишар буд. Ҳамин марому максадро ба таври зайл овардааст:

Зи ҳарфи аввалин пур шуд
даҳонаш,

Каломи сулҳ омад бар забонаши.
Бигуфто: - Ман бисозам сулҳу

ваҳдат,

Бурун меоварам аз ҷанг миллиат!

Дилшод қасам ёд мекунад, ки агар бар миллиати ҳеш сулҳу ваҳдат наорам, ширӣ модар ба комом заҳр гардад:

Наорам сулҳ агар бар мулк
кишишар,

Ба комам заҳр бодошиши модар!

Ин марди хирадманду рӯзгордида дар интиҳои достон ба Дилшод фотиҳан роҳи сафед медиҳад ва таманно менамояд, ки баҳту толеаш доим фарҳунда бошад ва умри тӯлонӣ бубинад:

Илоҳо, даглатами поянҷатар бод,

Ҳамеши толеаи фарҳундатар бод!

Забони душманаш кӯтоҳи гардад,

Забони баствасту гуழроҳ гардад!

Ба мулки Гулшан осебе наояд,

Сабо гулҳоҳ уммадаш қушояд.

Биҳоҳам умри тӯлонӣ бубинад,

Зи гулзори уммадаш гул бичинад.

З. АҲАДОВ,
Р. РАМАЗОНОВА,

устодони кафедраи педагогики
максус ва таҳсилоти фароғоти

факултети психологияи ДДОТ

ба номи Садриддин Айнӣ

МЕҲРНОМА

Сайдмурод зиёда аз 38
сол мешавад, ки ба шогир-
дон аз фанини технологияи
иттилоотӣ ва математи-
ка дарс мегӯяд.

Сайдмурод табиатан омӯзгор аст, бо нони муаллими тарбия ёфтаву ба камол расидад. Марди навовару навҷӯест. Зиёд меомӯзад. Ҳамқадами замон асту аз пешрафту навиҳои ҷодаи илм боҳабар. Пайваста дониши таҷрибаашро тақмил медиҳад. Дар машғулиятҳо аз асобҳои техникияи ва аёнии худсоз бо камоли кордонӣ истифода мекунад.

Дилоддан пешава худ аст. Му-

дом саъю талош меваҳад, ки шо-

ғирондон вакти қимати хешро зоеъ

нагузаронанд. Охир, рисолати

устоду омӯзгор ҳам ба камол ра-

сонидан шоғирдони босаводу

боғарҳанг, боодбу тарбиятёғта

бу буду ҳаст.

Сайдмурод Давлатов соли 1963 дар дехаи Ҳордараи болои шаҳри Ваҳдат, дар оилаи омӯзгор ба дунё омадааст. Падараш Муҳаммадӣ Давлатов муаллими забон ва адабиёти тоҷик буд. Ҷакидаҳои хома-аш дар нашрияҳои даврӣ ба табъи мерасиданд. Махсули ҷӯдӯи ҳадошаш дар китобҳои “Ҷӯгори умр” ва “Меҳрнома” ба ҳавдорони қаломи бадеъ пешкаш гардида чун нишони ҷонишина аз ин марди боғарҳанг ба ёдгор монд.

Аз соли 1985 дар муассисаҳои

таҳсилоти миёнаи умумии №4,

№20 ва №35 - шаҳри Ваҳдат ба

ҳайси муаллими физика, матема-

тика ва ҷонишини директор оид

ба таълим кор кард. Инчунин, дар

солҳои гуногун дар колекчи омори

шаҳри Ваҳдат, литсеен Темур Соби-

ри шаҳри Ваҳдат ва Маркази рушди

раёсати маорифи шаҳри Ваҳдат

иғоғози вазифа намуд.

Соли 2020 намунаҳо аз

нигоштаҳои дар китоби “Суҳн-варони водии Ҳисор” ба табъи расид.

Сайдмурод ҳатмкардаи факул-

таи математикаи ДДОТ ба номи

С.Айнӣ мебошад.

Моҳи декабри соли 2018

дар шаҳри

БАРОИ ДАРЁФТИ ҶОИЗАИ АДАБИИ БА НОМИ МИРЗО ТУРСУНЗОДА

Доктори илми филология, узви вобастаи Академияи миллии илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон Ҳасани Султон дар баробари пажуҳши ба эҷоди шеър низ машгул аст ва муаллифи беш аз 10 маҷмуаи ашъор мебошад. Маҷмуаи мавриди назари мо «Афсонаи себ» ном дошта, аз 112 шеър иборат аст. Дар он асосан ашъори нишоиҷ шоир гирдоварӣ шуда. Бартарии ин маҷмуа дар он аст, ки дар батни ҳуд ба маънни аслии шеър дорад. Муаллифи он муваффак шудааст, ки аз миёни ҷизҳои зиндагии муқаррарии инсонӣ зебоистро бо номи шеър қашф намояд.

Нимоиҳои Ҳасани Султон дар забону соҳтор ва муҳтавову бофт, таъсирсозию ҳаёлпардозӣ, хусусан, таносуби маънавӣ ва ҳамоҳангӣ лафзу зарбоҳанг қобили баррасӣ буда, тозакориҳо доранд. Шеъри ўравону табии мебошад, на соҳтаву тасасиӣ. Шоир дар коргоҳи эҷодии хеш дар оғаридани маънҳоҳои тоза ва мазмунҳоҳо бикр талош дорад, бо сехру ҷозибани вожагон наќқоши мекунад. Муҳоҳидаҳои ў бисёр табии буда, воқеаву падидагии зиндагиро бозтоб медиҳанд. Муҳтавони қисмати аъзами шеърҳои ин маҷмуа лаҳза ё ҳолати зиндагиро ифода мекунад ва ба масоили иҷтимоӣ иртиботи бевосита дорад.

Бегумон, шеър сарчашмаи зебоист. Ҳамин зебоист, ки ба зоти шеър бадал шуда, ҳамзомон таҳайлол бунмояҳои ботини ва вазну кофия азбории суварии шеърро шакл медиҳанд. Табиист, ки моддаи он сухан мебошад. Аммо шоир дар шеъри нимояни тасаллuti макону замон, фазо, ҳолат, эҳсосот ва ритму иқоъро нисбатан бештар ба кор мегирад. Яъне, ў аз ҳатти якбуъӣ ба вусъати андеша мерасад, ки ҳатти ҷандастхиро ташкил мекунад ва дар шикастани қолаби шеър истиқлол дорад ва метавонад дар шевави ниғориши тозагӣ ворид кунад, то “шेъри нав” эҷод намояд. Ҳасани Султон дӯстдорад, ки шеъри ў “қабон кӯтҳа” дошта бошад, зеро “дар ниғаҳи гулпарасти гулбоз”-и шоир “таровати тинати дигар” дорад. Ӯ қабон кӯтҳаи шеъри худро бо қабон кӯтҳаи гул монанд карда, ки бисёр зебо ва мутаносиб афтоладааст.

Қабои кӯтҳаи шеър қабои кӯтҳаи ман, Таровати дигару тинати дигар дорад. Чаро ки дар ниғаҳи гулпарасти гулбозам Қабои кӯтҳаи гул зинати дигар дорад. (Қабои кӯтҳаи шеър, 51)

Гуфтор пеши чашм намудор мегардад. Ва дар ҷаҳонбинии ниғорандаги гулвожаҳои заррин гардани ёрро зеб мебахшад, ки густарон андешаи лирики шоирро ба намоиш мегузорад:

Вожа ҳам монанди гул бӯи ту дорад,
Вожа ҳам меҳроби абрӯи ту дорад.
Вожа ҳам ширинни лаб,
гармин оғӯши ту,
зебои дилбанди рӯйи ту дорад,
сехру ҷодуи ту дорад... (Шеъри ҷонса, 33)

Ҳасани Султон ҳамеша боҳадаф шеър мегӯяд, зеро арзиши суханро ба хубӣ эҳсос мекунад. Дар бораи Ватан шеърҳои бисёр гуфтаанд ва дурори маънӣ сӯфтаанд. Лекин агар шоир боистеъдод бошад, метавонад

Ва:
Ватан,
Ин модари мушфик,
Таҳаммул кард дар оғӯши худ
бори вуҷуди мо.
Биё, мо бори номуси Ватан бар
дӯши бардорем.
(Бори номус, 4)

Масъалаи дӯст доштани Ватан ва тавсифи он дар маркази ҷаҳонбинии шоир қарор дорад. Бад-ин далел, ки шоир дар як силсила шеърҳояши масъалаи бунёди иншооти бузурги аср – Неругоҳи барки обии “Рогун”-ро мавриди баррасӣ қарор додааст. Ин силсила аз 21 шеър иборат аст. Ҳасани Султон ба рӯзгорони дур рӯчӯ мекунад ва ин коҳи муҳташами нурӯро ба “машъали номус”, “маъබади амал” аст.

Чун ашъори шоирро аз зовиния нақд мавриди баррасӣ қарор мебошад, ки романи

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад... («Кайфар», саҳифа 4).

Баробари ҳондани сатроҳ боло, пеши назари ҳонданди симони марди қӯҳистоние ҳувайдо мегардад, ки дили беолоиш бегаш дорад. Дар атрофи ў нишастагон, яъне ҷавонон аз ҳар ҳарфаҳи ватандустӣ ва одамгарӣ меомӯзанд.

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

Ҳотами Тойро бо обуранг қисса мекард ва шунаванда мепиндошт, муаллим як умр дар паҳлуи Ҳотам ҷаҳонгардиҳи ҷавонмардӣ қарда бошад...

ҲАМОИШ

3-юни май соли равон дар Академияи таҳсилоти Тоҷикистон конфронси илмӣ – амалий дар мавзуу «Масъалаҳои муҳимми тарбияи хонандагони душвортарбия дар шароити мусоир» баргузор гардид. Ҳамоишро бо сухани муқаддимавӣ Муҳаммадовуд Саломинён, Президенти Академияи таҳсилоти Тоҷикистон ифтитоҳ намуда, зикр кард, ки дар ҳама давру замонҳо мушкилоти душвортарбия будани бâъзе аз наврасон буду имрӯз ҳам ҳаст. Феълан, ба сабаби ба тағириoti куллӣ мувоҷеҳ шудани ҷомеаи башарӣ ин иллат диққати олимон ва мутахассисони соҳаро боз ҳам бештар ба худ ҷалб кардаст. Ҳамоиши мазкур низ ҷиҳати дарёфтӣ роҳҳои ҳалли мушкилоти мавҷуда, рафтари дуруст бо хонандай душвортарбия ва амсоли онҳо роҳандозӣ шудааст.

Дар ҳамоиш зикр шуд, ки дар ҳар як синф хонандагон бо ҳислату атвори гуногӯн ба муносибати мухталиф бо ҳамсимвон аз пайи илмомӯзӣ мебошанд. Ҷиҳати ислоди рафтари ношоистаи хонандагони душвортарбия ҳамкорию робитаи бардавоми роҳбари синф

Кӯдак душвортарбия ба дунё намеояд

бо падару модарон нақши ҳалқунанда ва судманд мебозад. Яъне, падару модарон бояд таъқидҳон роҳбари синфиро ба таври ҷиддӣ дар ҳусуси рафтари амалии фарзандашон пайгирӣ намуда, ҳар амали онҳоро назорат кунанд. Мутаассифона, қисми зиёди волидон ба тарбияи фарзандонашон аҳамияти зарурӣ намедиханд, бâъд аз ҳатми дарсҳо аз онҳо намепурсанд, ки дар кучо ба бо кихо ҳудро мегузаронанд.

«Давраи навраси табиятан давраи душвортарбия ба тағириoti куллии равносон ҷисмонӣ рӯ ба рӯ мегарданд ва ин дар навбати ҳуд ба ҳудбаходихии онҳо бетаъсир наҳоҳад монд. Ва маҳз ҳамин ҳодиса, ки як давраи нисбатан кӯтоҳро дар бар мегирад, метавонад боиси тағири ёфтани муносибати наврас бо атрофиён гардад. Тағириoti куллии биологии, ки дар организми наврасон ба вучуд меоянд, заминадар онҳо шакл гирифтани ҳусусиятҳои нави психологияи мегарданд. Ин тағириот ба душвортарбия шудани наврасон сабаб мешаванд. Алалхусус, бино ба ташкили нодурусти тарзи ҳаёт ва нодурустӣ тартиб додани речай рӯз наврас метавонад, ки ба осонӣ майл ба қаҷафтари кунад ва бад-ин василаи метавонад «душвортарбия» гардад», - таъқид гардид дар нишаст. Бояд гуфт, ки асоси рафтари наврасони «душвортарбия»ро беодобӣ, гапнодарӣ, қаҷафтӣ, беражӣ

ва беилтифотио дағалӣ ҳангоми муносибат ва муюшират ташкил мекунад. Онҳо кӯшиш мекунанд вазъияти низобарангез, носолим ва ҷанҷирло ба миён оранд. Ба содир намудани амалҳои ношоистаи майл зоҳир мекунанд. Инчунин, онҳо ба осонӣ таъсиррасониҳои тарбиявиро қабул намекунанд ва баъзан мӯқобилият нишон додану рад кардани орои ифода менамоянд. Айни ҳол, барон фарогирии ин кӯдакон ба таълиму тадрис мактаби маҳсуси ҷумҳуравӣ барои кӯдакони душвортарбия дар шаҳри Душанбе фаъолият дорад.

Салима Мӯсоева,
«Омӯзгор»

ЭЪТИБОР НАДОРАД

Шаҳодатномаи гумшудаи Т-ШТА №0036624, ки онро соли 2005 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №110-и нохияи Рӯдакӣ ба Шарипова Сафия Фатхуллоевна додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи Т-АТУ №0254709, ки онро соли 1992 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №103-и нохияи Шоҳмансур ба Буринев Толибҷон Раҷабовиҷодааст, эътибор надорад.

ОМӮЗГОР

МУАССИС

Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон

САРМУҲАРИР
Дилафрӯз ҚУРБОНЗОДА
225-81-55

ҲАЙАТИ МУШОВАРА

Рахим САИДЗОДА
Эмомали НАСРИДИНЗОДА
Ҷамшид ҔУРАЗОДА
Зиёдullo АБДУЛЗОДА
Лутфия АБДУЛХОЛИҚЗОДА
Фарҳод РАҲИМИЙ

ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ

Абдурауф МУРОДӢ
(ҷонинини сармуҳаррир)
225-81-58

Сайфиддин МУРОДОВ
(котиби масъул)
225-81-57

Шодӣ РАҔАБЗОД
(муҳаррири шӯъба)

Хотами ҲОМИД
(муҳаррири шӯъба)
225-81-57

Салима Мӯсоевা
(муҳаррири шӯъба)

МУХБИРОНИ МИНТАҚАВӢ

Ҷангобеки УЛФАТШОҲ
(ВМҚБ)

Шарифи АБДУЛҲАМИД,
Суҳроб АЗИЗӢ
(вилояти Ҳатлон)

Нуъмон РАҔАБЗОДА
(вилояти Суғд)

Набиҷон НАБИЕВ
(масъули обуна)
225-81-61

Мадина ДИЛОВАРОВА
(хуруфчин)

«Омӯзгор» таҳти рақами 271/рз-97, аз 27.09.2021 дар Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон аз навномавис шуда, таҳти рақами 0110005977 дар Кумитат андози низди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайдӣ давлатӣ гирифтагӣ шудааст. Нашрия ба хотирӣ ҷонандешӣ маводе низ ба табъ мерасонад, ки идораи ҳафтанома метавонад бо муаллифон ҳамфирӯзӣ набошад ва барои онҳо масъулиятиро ба уҳда нагирад.

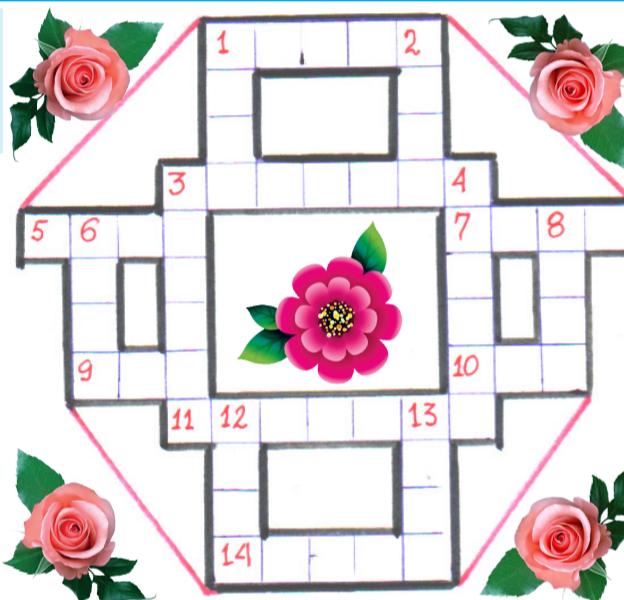
Навиштаҳо ва суратҳо ба идораи ҳафтанома воридгашта баргардонида на-мешаванд. Идораи ҳафтанома навиштаҳоро дар ҳамми на бештар аз 4 саҳифаи компютерии андозаи 14 (фосилан 1,5)-и ҳарфи Times New Roman Tj. қабул менамояд.

Ниҷонӣ: 734025, ш. Душанбе, ҳ. Айнӣ - 126.

Ҳафтанома дар матбааи нашриёти комплексии «Шарқи озод» ба табъ расид. Индекси обуна - 68850. Адади нашр: 40785 нусха

Почтаи электронӣ: n.omuzgor@maorif.tj
Сомонаи ҳафтанома: www.omuzgor-gazeta.tj

Навбатдори шумора: А. МУРОДӢ

Ҳотами ҲОМИД,
«Омӯзгор»

ЭҔЛОН

Коллеки тиббии шаҳри Қӯлоб ба номи Раҳмонзода Раҳматулло Азиз барои ишғоли вазифаи дотсенти кафедраи фанҳои гуманистарӣ озмун Ҕэлон менамояд:

дотсенти кафедраи фанҳои гуманистарӣ – 1 ҷой;

Довталабон барои иштирок дар озмун ҳуҷҷатҳои зеринро пешниҳод менамоянд:

- ариза ба номи директори коллек оид ба иштирок дар озмун;
- вақақи шаҳсӣ;
- нусхай дафтари мөхнатӣ (доштани собиқаи беш аз 5 -солай корӣ дар соҳаи маориф ва илм);
- ҳуҷҷатҳои таҳсилоти ҳамонанди дараҷаи илмӣ;
- рӯйхати маводи нашрӣ дар 5 соли охир;
- нусха аз ҷаласаи кафедраи Шурӯи олимони фахрӣ (барои кормандони коллек);
- Ҳуҷҷатҳо ба озмун баъди интишори Ҕэлон дар матбуоти даврӣ пешниҳод карда мешаванд.

Ниҷонӣ: Муассисаи давлатии таълими «Коллеки тиббии шаҳри Қӯлоб ба номи Раҳмонзода Раҳматулло Азиз», қӯчан Аҳмад Абдураҳмонов, 7.

Литсей барои хонандагони болаёқати равияи иқтисодӣ дар шаҳри Душанбе барои қабули хонандагон ба синҳои 5-ум дар соли таҳсилӣ 2023-2024 озмун Ҕэлон мекунад.

Дар литсей омӯзиш бо се забон (тоҷикиӣ, русӣ, англесӣ) сурат мегирад. Фанҳои дақиқӣ ва гурӯҳи фанҳои иқтисодӣ бо забони англесӣ омӯзонида мешаванд.

Таълимгоҳ бо омӯзгорони пуртакриба, синҳонаҳои замонавӣ, шабакаи фаъоли интернет, хобгоҳ ва варзишгоҳи мӯчаҳҳаз таъмин мебошад. Хонандагон бо маҳфилҳои фанӣ фаро гирифта мешаванд ва бо се вакт ҳӯроки гарм таъминанд. Фаъолияти онҳо ҳамеша зери назорат ва роҳбарии мураббииғи ғамхору болаёқат аст. Хонандагони литсей мунтазам дар озмунҳои ҷумҳуриявии ҷаҳонӣ ширкат меварзанд.

Ниҷонӣ: шаҳри Душанбе, қӯчан Фирдавсӣ, 41 (наздикии бозори «Саховат»).

Бақайдигарии хоҳишмандон то 21.05.2023, аз соати 08:00 то 16:00 идома мебӣад (рӯзҳои шанбе – то соати 13:00, якшанбе-истироҳат).

Озмун барои қабул ба литсей рӯзи 21.05.2023 баргузор мешавад.

Шитобед, вакт кам мондааст!

Обуна ба ҳафтаномаи «Омӯзгор» барои соли 2023 идома дорад

Агар ҳоҳед, ки дар соли 2023 аз навғонҳои соҳаи маориф ва илм оғоҳ бошед, амру фармоиш ва дастурҳои вазiri маорif ва ilm ва асноди соҳаи маорif ва ilmро саривакт дастрас намоед, аз таҷрибаи ҳамкасбон оғоҳ гардед, таҷриба, андеша ва дарҳости ҳудро пешниҳод карда тавонед, ба нашрияни дӯстдоштаи ҳуд – «Омӯзгор» обуна шавед.

Нархи обуна барои як сол бо иловай хидмати почта 170 сомонӣ

